

AB VE FEDERAL ALMANYA CUMHURİYETİ DÜZENLEMELERİ IŞIĞINDA TÜRKİYE'DE "GÜVENLİ MENŞE ÜLKE" KAVRAMI

Dr. Öğr. Üyesi Bahar KÜPE*

Prof. Dr. Hüseyin ÖZCAN**

Öz

Bu makale, güvenli menşe ülke kavramını, Avrupa Birliği ve Almanya düzenlemeleri ışığında incelemektedir. İlk olarak, güvenli menşe ülke ile benzer kavramlar arasındaki farklar ele alınmaktadır. İlk iltica ülkesi, güvenli üçüncü ülke ve güvenli menşe ülke kavramları AB sığınma prosedürlerinin yeknesaklaştırılması bakımından önem arz etmektedir. Güvenli menşe ülke kavramı, güvenli üçüncü ülke ve ilk iltica ülkesi gibi diğer kavramlarla karışabilir. Çalışmada Federal Almanya Cumhuriyeti düzenlemelerinde güvenli menşe uygulamaları incelenmeden evvel, Avrupa Birliği'nde özellikle Genel Anlamda Ciddi Zulüm Riski Olmayan Ülkeler Hakkında Sonuç Kararı başta olmak üzere Londra İlke Kararları ve AB Asgari Usul Standartları Yönergesi kapsamında bir ülkenin güvenli menşe ülke olabilmesinin şartları açıklanmıştır. Bununla birlikte BMMYK'nin güvenli

* Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi, Özel Hukuk Bölümü, Erzurum, Türkiye | Asst. Prof., Atatürk University, Faculty of Law, Department of Private Law, Erzurum, Türkiye. ✉ bahar.godekmerdan@atauni.edu.tr • ORCID 0000-0002-5470-9723.

** Prof. Dr., İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Kamu Hukuku Bölümü, İstanbul, Türkiye | Prof. Dr., İstanbul 29 Mayıs University, Department of Public Law, İstanbul, Türkiye. ✉ hozcan@29mayis.edu.tr • ORCID 0000-0002-9419-3514.

✎ **Atıf Şekli** | Cite As: KÜPE, Bahar/ ÖZCAN, Hüseyin: "AB ve Federal Almanya Cumhuriyeti Düzenlemeleri Işığında Türkiye'de "Güvenli Menşe Ülke" Kavramı", SÜHFD, C. 33 , S. 3 , , s. 1723- 1773.

✎ **İntihal** | **Plagiarism**: Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. | This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

✎ Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır. | This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

menşe ülkenin tespiti ve konseptin uygulanması ile alakalı endişeleri ortaya konmuştur. AB üye devletleri arasında güvenli menşe ülke uygulamalarının tutarlılığı da incelenmiş, bu alandaki farklı yaklaşımlar ve uyum sorunları vurgulanmıştır. Nihayetinde çalışma, Almanya özelinde yapılan değerlendirmelerle, Alman hukukunda menşe ülkenin tespitinde uygulanan yöntemlerin, Türk hukuku ile karşılaştırıldığında nasıl bir farklılık gösterdiğinin tespitine odaklanmıştır.

Anahtar Kelimeler

• İlk İltica Ülkesi • Güvenli Üçüncü Ülke • Güvenli Menşe Ülke • Avrupa Birliği • Londra Ülke Kararları

THE CONCEPT OF “SAFE COUNTRY OF ORIGIN” IN TURKEY IN LIGHT OF THE EU AND FEDERAL REPUBLIC OF GERMAN REGULATIONS

Abstract

This article examines the concept of safe country of origin in light of the the European Union and German regulations. First of all, the differences between safe countries of origin and similar concepts are discussed. The concept of first country of asylum, safe third country and safe country of origin is important for the standardization of EU asylum procedures. The concept of safe country of origin can be confused with other concepts such as safe third country and first country of asylum. Before examining safe origin practices in the regulations of the Federal Republic of Germany, the study explains the conditions for a country to be a safe country of origin in the European Union, in particular the London Resolution, in particular the Council conclusions on countries in which there is generally no serious risk of persecution and the EU Minimum Procedural Standards Directive. However, UNHCR's concerns regarding the determination of the safe country of origin and the implementation of the concept have been expressed. The consistency of safe country of origin practices among EU member states was also examined, and different approaches and harmonization problems in this field were highlighted. Finally, the study focuses on determining how the methods applied in determining the country of origin in German law differ when compared to Turkish law, with evaluations made specifically for Germany.

Keywords

• First Country of Asylum • Safe Third Country • Safe Country of Origin • European Union • London Resolution

GİRİŞ

Güvenli menşe ülke kavramı, Avrupa Birliği ve özellikle Almanya açısından, uluslararası koruma başvurularının etkin, hızlı ve kaynakları verimli kullanacak şekilde yönetilmesi bakımından büyük önem arz etmektedir. Avrupa Birliği Ortak İltica Sistemi kapsamında yer alan 2013/32/AB sayılı Usul Direktifi ile üye devletlere, belirli ülkeleri güvenli menşe ülke olarak tanımlama ve bu ülkelerden gelen başvuruları hızlandırılmış veya kabul edilemez başvuru prosedürleri kapsamında ele alma imkânı tanınmıştır. Almanya, bu çerçevede 1993 tarihli İltica Usul Kanunu’nda yaptığı düzenlemelerle, belirli ülkeleri güvenli menşe ülke olarak listeleyerek bu ülkelerden gelen başvuruların genellikle ciddi bir zulüm riski taşımadığı varsayımıyla hareket etmektedir. Bu yaklaşım, sığınma sisteminin kötüye kullanımını önlemeye yönelik bir önlem olarak görülmekle birlikte, bireysel başvuru hakkının ve geri gönderme yasağının mutlak niteliği karşısında sürekli olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Adalet Divanı içtihatları ışığında değerlendirilmekte ve denetlenmektedir. Dolayısıyla güvenli menşe ülke kavramı, hem koruma rejiminin yükünü azaltma aracı hem de hukukun üstünlüğü ve insan hakları ilkeleri bağlamında hassas bir denge noktasıdır.

Sığınma hakkı, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde¹ yerini almış bir haktır². Sığınma talepleri karşısında devletler farklı statü belirleme yöntemleri izlemiştir ancak bu taleplerin artması ile birlikte pek çok devletin sığınma prosedürlerini standartlaşma çabası içine girdikleri gözlenmiştir³. Bu çaba sonucunda sığınma usullerinde kabul edilebilirlik usulü⁴ veya statü belirleme usulü⁵ üst başlıkları kapsamında güvenli menşe ülke, ilk iltica ülkesi ve güvenli üçüncü ülke uygulamaları ortak uygulanan yöntemler olarak karşımıza çıkmaktadır. Kabul edilebilirlik veya statü belirleme şeklinde ifade edilen usullerde, sığınma devleti sığınma başvuru-

¹ İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, 7271sayılı ve 27 Mayıs 1949 tarihli Resmî Gazete.

² **ÇELİKEL**, Aysel: Yabancılar Hukuku, 19. baskı, İstanbul 2013, s. 35.

³ **ABELL**, Nazaré Albuquerque: “The Comptability of Readmission Agreements with the 1951 Convention relating to the Status of Refugees”, International Journal of Refugee Law, Vol. 11, No 1., 1999, p. 61; **ÇİÇEKLİ**, Bülent: Yabancılar ve Mülteci Hukuku, 5. Baskı, Ankara 2007, s. 333.

⁴ **ÇİÇEKLİ**, s. 333.

⁵ **ÖZTÜRK**, Neva Övünç: Mültecinin Hukuki Statüsünün Belirlenmesi, Ankara 2015, s. 151.

sunun esasına girmemekte, sadece yapılan sığınma başvuruları incelemekten kendisinin veya başka bir devletin sorumlu olup olmadığını belirlemektedir⁶. Başka bir ifadeyle başvurunun yapıldığı ülkeler, başvurunun kendi asli sorumlulukları altında olup olmadığını belirlemektedir⁷. Mültecilerin ülkeye varmasını önlemeye yönelik bu uygulamalar içerisinde güvenli menşe ülke, ilk iltica ülkesi ve güvenli üçüncü ülke uygulamalarının son yıllarda yaygınlaştığı görülmektedir⁸.

Güvenli menşe ülke, ilk iltica ülkesi ve güvenli üçüncü ülke kavramları konusunda terminoloji sorunu mevcuttur. Terminolojik olarak bu üç kavram arasındaki farkı incelemeden evvel ilk iltica ülkesi ve güvenli üçüncü ülke uygulamalarının kabul edilebilirlik usulleri içerisinde değerlendirildiğini, *güvenli menşe ülke* kavramının ise daha çok hızlandırılmış usul çerçevesinde incelendiğini belirtmek gerekmektedir. Her ne kadar *güvenli menşe ülke* uygulaması da kabul edilebilirlik usulü kapsamında bir usul olarak ifade edilse de diğer usullerden farklı olarak hızlandırılmış usulde yapılan incelemenin kabul edilebilirlik usulünde yapılan incelemeden farklı olduğu, hızlandırılmış değerlendirme usulünde aynı zamanda sığınma talebinin esasına da girilerek karar verildiği ifade edilmektedir⁹.

Avrupa Birliği (AB), ilk iltica ülkesi, güvenli üçüncü ülke ve güvenli menşe ülke gibi kavramları kullanarak, sığınmacı ve mülteci krizini kendi sınırları dışında çözmeyi ve bu sorunu burada nihayete erdirmeyi hedeflemektedir¹⁰.

I. GÜVENLİ MENŞE ÜLKE KAVRAMI İLE BENZER KAVRAMLAR

Devletler bazen sığınma talebinde bulunan kişinin başka bir ülkede etkin korumadan yararlanıp yararlanmadığını yani *ilk iltica ülkesini* sap-

⁶ ÇİÇEKLİ, s. 334.

⁷ ÖZKAN, Işıl: Göç-İltica ve Sığınma Hukuku, 5. Baskı, Ankara 2023, s. 391.

⁸ HATHAWAY, James C.: The Rights of Refugees Under International Law, Second Edition, Cambridge 2005, s. 293.

⁹ ÇİÇEKLİ, s. 336.

¹⁰ ÖZCAN, Mehmet: Avrupa Birliği Sığınma Hukuku- Ortak Bir Sığınma Hukukunun Ortaya Çıkışı, Ankara 2005, s. 75; ŞAŞKIN, Osman: Uluslararası Mülteci Hukuku ve Avrupa Birliği, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya 2017, s. 71.

tamaya çalışmakta, bazen de sığınma başvurusunda bulunan kişinin sığınma başvurusunun esasını adil bir şekilde incelemeye hazır *güvenli üçüncü bir ülke* olup olmadığını incelemektedir. Güvenli menşe ülke kavramı, genellikle ilk iltica ülkesi ve güvenli üçüncü ülke kavramlarıyla karıştırılmaktadır. Bu karışıklığı ortadan kaldırmak için, her bir kavramın birbirinden farklarının açıkça ortaya konması ve anlamlarının netleşmesi gerekmektedir¹¹.

A. İlk İltica Ülkesi

İlk iltica ülkesi veya ilk sığınma ülkesi, bir sığınmacının kendi vatanı dışında ilk kez koruma talep ettiği veya bu korumadan faydalanabildiği ülkedir.

İlk iltica ülkesi uygulamasının Avrupa Birliğine üye devletlerin, kendilerine doğru gerçekleşen göçün azaltılması çabasıyla ortaya çıktığı görülmektedir¹². Bu bağlamda ve 2005/85/EC Sayılı Üye Devletlerce Mülteci Statüsünün Verilmesi ve Geri Alınmasına İlişkin 1 Aralık 2005 tarihli Avrupa Birliği Asgarî Usul Standartlarını Belirleyen Konsey Yönergesi’ne göre¹³, “sığınma talebinde bulunan yabancının, mülteci olarak tanındığı ve bu statüyle koruma sağladığı veya mülteci statüsü tanınmış olmasa da geri gönderme ilkesine dayalı yeterli korumadan faydalanabildiği ülke”, ilk iltica ülkesi olarak tanımlanmıştır (m. 26). Devletler ilk iltica ülkesi uygulamasıyla, başka bir devlette hali hazırda koruma bulmuş olan sığınmacının kendi ülkesinde sığınmaya erişimini engellemektedir¹⁴.

Sığınmacı için sağlanan korumanın gerçek ve etkin olması koşuluyla ilk iltica ülkesi uygulamalarının pratikte sorun yaratmayacağı düşünülse de sağlanan koruma olanaklarının o kişi bakımından gerçekten

¹¹ **AYDINLI**, Ogün Erşan: “Güvenli Üçüncü Ülke Uygulamaları: Uygulamanın Dayanakları, Eleştirileri ve Hukukiliği”, ÇÜHFD, C. 5, S. 1, 2020, s. 225; **EL-ENANY**, Nadine: “The Safe Country Concept in European Union Asylum Law: in Safe Hands?”, Cambridge Student Law Review, V. 2, Y. 2006, s. 9.

¹² **AYDINLI**, s. 26; **KJAERUM**, Morten: “The Concept of Country of First Asylum”, Internatioanl Journal Of Refugee Law, V. 4, No. 4, Y. 1992, s. 514.

¹³ Metin içerisinde AB Asgarî Usul Standartları Yönergesi olarak kullanılacaktır. Council Directive 2005/85/Ec Of 1 December 2005 On Minimum Standards On Procedures In Member States For Granting And Withdrawing Refugee Status. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:326:0013:0034:EN:PDF>, (Erişim Tarihi: 16.5.2024).

¹⁴ **ÇİÇEKLİ**, s. 334; **ÖZKAN**, Işıl: Göç-İltica ve Sığınma Hukuku, 5. Baskı. Ankara 2023, s. 254.

mevcut ve etkili olup olmadığının araştırılması sorun doğurabilir¹⁵. Zira kişi her ne kadar önceden başka bir ülkenin korumasından yararlanma hakkı elde etmiş olsa dahi bu ülkede kalışının fiziksel güvenliğini veya özgürlüğünü tehlikeye atacağı konusunda haklı korkuları ve bu korkuları destekleyen makul sebepleri olabilir¹⁶.

Türk hukukunda, ilk iltica ülkesinden geldiği anlaşılan yabancıların başvurusunun kabul edilemez başvuru olarak değerlendirileceği düzenlenmiştir. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun (YUKK)¹⁷ *İlk İltica Ülkesinden Gelenler* başlıklı 73. maddesi de AB Asgari Usul Standartları Yönergesi temel alınarak hazırlanmıştır. Bu noktada hangi yabancıların ilk iltica ülkesinden geldiği şu şekilde tespit edilecektir:

“Başvuru sahibinin, daha önceden mülteci olarak tanındığı ve hâlen bu korumadan yararlanma imkânının olduğu veya geri göndermeme ilkesini de içeren yeterli ve etkili nitelikte korumadan hâlen faydalanabileceği bir ülkeden geldiğinin ortaya çıkması durumunda, başvuru kabul edilemez olarak değerlendirilir ve ilk iltica ülkesine gönderilmesi için işlemler başlatılır. Ancak geri gönderme işlemi gerçekleşinceye kadar ülkede kalışına izin verilir. Bu durum ilgiliye tebliğ edilir. İlgilinin, ilk iltica ülkesi olarak nitelenen ülke tarafından kabul edilmemesi hâlinde, başvuruya ilişkin işlemler devam ettirilir.”

B. Güvenli Üçüncü Ülke

Bir sığınmacının henüz iltica başvurusu yaptığı ülkeye ulaşmadan evvel, fiziksel olarak bulunduğu ve kişiye etkili bir iltica sistemine başvurma imkânının sunulduğu ülke güvenli üçüncü ülke olarak ifade edilmektedir¹⁸. Diğer bir ifadeyle güvenli üçüncü ülke kavramı, başvuru sahibi sığınma talep ettiği ülkeye gelirken güvenli bir ülke üzerinden gelmişse o ülkede sığınma talep edebileceği ya da etmesi gerektiği varsayımına dayanmaktadır¹⁹.

¹⁵ ÇİÇEKLİ, s. 334; ÖZKAN, s. 392.

¹⁶ ÇİÇEKLİ, s. 334; Global Consultation on International Protection, 2002, 5. paragraf, <https://www.unhcr.org/sites/default/files/legacy-pdf/3b83c8e74.pdf> (Erişim Tarihi: 20.6.2024).

¹⁷ 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (RG:11.4.2013, S. 28615).

¹⁸ Uluslararası Göç Örgütü Göç Terimleri Sözlüğü, Uluslararası Göç Örgütü Göç Terimleri Sözlüğü, 2. Baskı, 2011, IOM, Glossary on Migration, edt: PERRUCHOUD, Richard/REDPATHCROSS, Jillyanne, https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf(Erişim Tarihi: 20.6.2024), s. 39.

¹⁹ ÇİÇEKLİ, s. 134.

Güvenli üçüncü ülke uygulaması, çok sayıdaki sığınmacının Avrupa sınırlarına varmasının önündeki en büyük zorluklardan biridir²⁰. Özellikle AB, güvenli üçüncü ülke uygulaması ile sığınmacıları henüz kendi sınırlarına varmadan engellemeyi ve onları güvenli üçüncü ülke olarak kabul ettiği yerlere yerleştirmeyi başka bir deyişle sığınmayı dışsallaştırmayı esas aldığı bir sığınma politikası belirlemiştir²¹.

AB Aşgari Usul Standartları Yönergesine göre, bir ülkenin güvenli üçüncü ülke olabilmesi için aranan şartlar şunlardır:

Güvenli üçüncü ülke:

1. Kişilerin hayatının ve özgürlüğünün; ırk, din, tabiiyet, belirli bir sosyal gruba mensubiyet ya da siyasi düşünce nedeniyle o ülkede tehlikeye girmemiş olması.
2. O ülkede 1951 Tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Cenevre Sözleşmesi²² uyarınca non-refoulement ilkesine saygı duyuluyor olması,
3. Kişilerin, uluslararası hukukta şart koşulan işkence ve zalimane, insanlık dışı ya da küçük düşürücü muameleye maruz bırakılmama hakkı ihlal edilerek bir başka ülkeye gönderilmesinin yasaklanmış olması ve
4. Sığınmacıların söz konusu ülkede mülteci statüsü talep etme ihtimalinin bulunması ve kişinin mülteci olarak nitelendirilmesi durumunda, o ülkede 1951 Cenevre Sözleşmesine uygun olarak korumadan faydalana bilmesi gerekmektedir.

O halde bir ülkenin güvenli üçüncü ülke olarak kabulü, o ülkenin 1951 Cenevre Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne²³ (AİHS) taraf olmasına ve bu nedenle üstlendiği yükümlülüklerini yerine getirmesine bağlıdır²⁴. Güvenli üçüncü ülke kavramını tanımlamak bir yandan

²⁰ HATHAWAY, s. 293; ŞAHİN, Yusuf Sidar: Avrupa Birliği Mülteci Hukukunda Üye Devletlerin İltica Başvurusunu Değerlendirme Yetkisinin Çerçevesi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013, s. 135.

²¹ PARLAK, Türkan Melis: Avrupa Birliği Göç Hukuku Reformunda Düzensiz Göçmenlerin Statüleri, İstanbul 2022, s.52; TURAN, Yıldırım/ŞAŞKIN, Osman: “AB’ye İltica Başvurularının Değerlendirilmesinde Geri Kabul ve Güvenli Üçüncü Ülke Tartışmaları”, PESA International Journal of Social Studies, Y. 2017, C. 3, S. 1, s. 52.

²² RG: 29.8.1961, S. 359. Metin içerisinde, 1951 Cenevre Sözleşmesi olarak ifade edilecektir.

²³ RG: 19.03.1954, S. 8662.

²⁴ ÖZCAN, Hüseyin: “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 74. Maddesinin “Güvenli Üçüncü Ülke” Kavramı Bağlamında Genel Değerlendirilmesi”, SÜHFD, Y.

basit gibi görünse de hangi ülkelerin bu kapsamda kabul edilebileceğini belirlemek oldukça karmaşık bir süreçtir. Bu konuda benimsenen ana görüş, zulümden kaçan bir kişinin sığınma başvurusunda bulunduğu ülkeye güvenli bir üçüncü ülkeden geldiği takdirde, başvuru ülkenin korumasına ihtiyaç duymadığı düşüncesiyle sığınma talebinin reddedilmesidir²⁵.

YUKK madde 74’de ise güvenli üçüncü ülke tanımlandıktan sonra, güvenli üçüncü ülke olarak nitelendirilecek ülkelerin özellikleri açıklanmıştır. Burada belirtmek gerekir ki ilk iltica ülkesini düzenleyen hükümde, ilk iltica ülkesine yönelik uygulamaların hangi şartlara göre yapılacağı düzenlenmemiş olmakla birlikte bir ülkenin güvenli üçüncü ülke olarak kabul edilebilmesi için aranan şartlar YUKK’da tespit edilmiştir. Her ne kadar sistematik olarak ilk iltica ülkesini düzenleyen hüküm, güvenli üçüncü ülkeyi düzenleyen hükmünden önce geliyor olsa da güvenli üçüncü ülkenin belirlenebilmesi için aranan şartlar ilk iltica ülkesinin tespiti hakkında da geçerli olabilecektir²⁶. Zira ilk iltica ülkesinin tespit edilebilmesi için aranan yeterli ve etkin koruma kriterinin nasıl sağlanacağı güvenli üçüncü ülkenin belirlenmesine yönelik kriterlerle netleştirilebilecektir. Bununla birlikte AB Asgari Usul Standartları Yönergesi’ne göre, ilk iltica ülkesine yönelik uygulamanın hayata geçirilebilmesi için söz konusu ülkenin güvenli üçüncü ülke statüsüne sahip olması gerektiği de belirtilmiştir.

Çoğu zaman, güvenli üçüncü ülke ve güvenli menşe ülke kavramları arasında karışıklık yaşanabilmekte ve iki terim birbirine karıştırılabilmektedir. Güvenli menşe ülkesi ifadesiyle kastedilen, sığınmacının menşe ülkesinin ya da ikamet ettiği ülkenin güvenli bir ülke olmasıdır. Güvenli üçüncü ülke ise sığınma talep eden kişinin, sığınma başvurusu

2020, C. 28, S. 2, s. 822; ayrıca bkz., <https://www.bpb.de/nachschlagen/lexika/270631/sichere-drittstaaten> (Erişim tarihi: 11.01.2024).

²⁵ MAABEN Hans-Georg, Md. 16a, in: GG Grundgesetz Kommentar, EPPING, Volker / HILLGRUBER, Christian, (Ed.), Beck, 2. Auflage, München 2013, KN. 60; ZIMMERMAN, Andreas / TAMS, Christian, Art. 16a, in: Berliner Kommentar zum Grundgesetz, FRIÄUF, Karl Heinrich / HÖFLING, Wolfram (Ed.), Schmid Verlag, Berlin 2009 KN. 133; PEKER Bülent/SANCAR, Mithat: “Mülteciler ve İltica Hakkı”, İstanbul 2001, s. 36; H. ÖZCAN, Güvenli Üçüncü Ülke, s. 823.

²⁶ ÖZTÜRK, s. 485.

yapılan ülkeye ulaşmadan önce sığınmacının geçtiği ülkedir²⁷. Birinci halde, kişinin menşe ülkesinin güvenli ülke olması başlı başına sığınma hakkının sona erme ya da talebin reddi sebebinin oluşturmaktadır²⁸. Bir güvenli menşe ülke, güvenli üçüncü ülke olmayabileceği gibi, güvenli üçüncü ülke de güvenli menşe ülke olarak kabul edilmeyebilir. Bu iki kavram birbirinden tamamen ayrıdır ve birbiri ile karıştırılmamalıdır²⁹. Bir ülkenin güvenli menşe ülke olup olmadığı tespit edilirken aşağıda bahsedileceği üzere Londra İlke Kararlarında birtakım objektif kriterler tespit edilmiştir. Eğer bir ülke, başka bir ülkenin bu kriterleri taşıdığını tespit ederse oradan gelen mülteci ve sığınmacılar bahsi geçen İlke Kararı doğrultusunda açıkça temelden yoksun sığınma başvurusu olarak hızlandırılmış prosedüre göre değerlendirmeye tabi tutulacaktır. Ancak burada sözü edilen güvenli menşe ülke kavramı, üye ülkelerin daha önceden kullandıkları güvenli üçüncü ülke kavramı ile karıştırılmamalıdır. Zira sözü geçen güvenli üçüncü ülke kavramı sadece AB üye ülkelerini kapsamak-tayken, burada sözü edilen güvenli menşe ülkeler, AB dışında mülteci ve sığınmacı kaynağı olan ülkelerdir³⁰. Türkiye’nin, AB ile imzaladığı Geri Kabul Antlaşması örnek olarak verilebilir. Zira bu antlaşma kapsamında, AB’ye üye olan sınırlı sayıda ülke Türkiye’yi güvenli menşe ülke olarak kabul ederken, aynı zamanda Türkiye, güvenli üçüncü ülke statüsüne de alınmıştır³¹.

²⁷ LESCANO, Andreas Fischer- / HORST, Johan Das Pönalisierungsverbot aus Art. 31 I GFK. Zur Rechtfertigung von Straftaten bei Flüchtlingseinreisen in: ZAR 2011, s. 81.

²⁸ European Stability Initiative (ESI), Yunanistan için “Güvenli Üçüncü Ülke” Olarak Türkiye, s. 2; [http://www.esiweb.org/pdf/ESI %20- %20Yunanistan%20İcin%20Güvenli%20Üçüncü%20Ülke%20Olarak %20Türkiye%20-%202017%20Ekim%202015.pdf](http://www.esiweb.org/pdf/ESI%20-%20Yunanistan%20İcin%20Güvenli%20Üçüncü%20Ülke%20Olarak%20Türkiye%20-%202017%20Ekim%202015.pdf), (Erişim tarihi: 21.08.2024).

²⁹ M. ÖZCAN, s. 71; H. ÖZCAN, Güvenli Üçüncü Ülke, s. 824. Avrupa Birliği sığınma hukuku bakımından güvenli üçüncü ülke kavramının gelişimi için bkz. ACHERMANN Alberto/GATTIKER, Mario: “Safe Third Countries: European Developments”, International Journal of Refugee Law, Y. 1995, V. 7, No.1, Pages 19–38; Jessica Niehaus, Sichere Herkunfts- und Drittstaaten – Ergebnisse einer rechtsvergleichenden Analyse der europäischen Asylrichter, ZAR 2017, s. 389 vd.

³⁰ M. ÖZCAN, s. 71.

³¹ H. ÖZCAN, Güvenli Üçüncü Ülke, s. 823.

II. GÜVENLİ MENŞE ÜLKE KAVRAMI

Menşe ülke kavramı, göç literatüründe “göç akınlarının düzenli ya da düzensiz olarak kaynağı durumundaki ülke” şeklinde ifade edilmektedir³². Bunun aksine çoğunlukla veya hiçbir zaman mülteci durumu oluşturmayan bir ülke ise *güvenli menşe ülke* (safe country of origin) sayılmaktadır. O halde güvenli menşe ülke, mülteci veya sığınmacı oluşturmayaacağı nesnel ve ispatlanabilir şekilde tespit edilmiş olan ülkedir³³. Menşe ülke (country of origin) ise ilgili kişinin vatandaşlığını taşıdığı ya da vatansız olması halinde önceki ikametgâhının bulunduğu ülke, anlamına gelmektedir³⁴. Uluslararası Göç Örgütü ise menşe ülke kavramını düzenli ya da düzensiz göç akınlarına kaynaklık eden ülke olarak tanımlamaktadır³⁵.

Göçmen kabul eden ülkeler, bazı göçmen gruplarının başvurularını, güvenli menşe ülke ilkesi gerekçesiyle, esasa dair bir inceleme yapmadan hızlı bir şekilde reddetmektedirler.

³² Uluslararası Göç Örgütü Göç Terimleri Sözlüğü, s. 63; Asar, **AYDOĞAN**: Yabancılar Hukuku (Temel Konular), 7. Baskı, Ankara 2021, s. 198.

³³ **PARLAK**, s. 54.

³⁴ Zira bu tanım 2011/95/EU Sayılı Nitelendirme Yönergesinin 6/2 madde hükmündeki tanımın da aynıdır. **ÖZKAN**, s. 253-254. **ARIKAN**, Gökçe: Göç Hukukunda Yabancıya Sağlanan Uluslararası, Bölgesel ve Ulusal Koruma, İstanbul 2020, s. 3; OM, Glossary on Migration, Ed. Richard Perruchoud, Jillyanne Redpath-Cross, 2nd edition, 2011, s. 22. Almanca “Herkunftsstaat” ya da “Herkunftsländer” olarak ifade edilen “menşe ülke”, sadece sığınma talep eden kişinin tabiiyetinin bulunduğu ülkeden ibaret değildir. “Herkunft” kavramı kaynak, ya da menşe kavramı olarak Türkçeye çevrilebilir. Menşe kavramı ise hukuk sözlüğüne göre “kaynak, kök, başlangıç” şeklinde ifade edilmektedir. **YILMAZ**, Ejder: Hukuk Sözlüğü, Ankara 2005, s. 805. Bu itibarla “menşe ülke”, sığınma talep eden kişinin, sığınma talep edilen ülkeye geldiği ülkeden başkası değildir. Menşe ülkeden gelip sığınma talep eden kişi, kendi tabiiyetinin olduğu ülkeden gelen kişi, yani menşe ülkenin vatandaşı olabileceği gibi, yabancılar ve vatansızlar da bu bağlamda güvenli menşe ülkeden gelip sığınma hakkı talep eden kişi olabilir. Sığınma hakkının öznesi konusunda bkz., **ÖZCAN**, Hüseyin: Anayasa Hukuku Açısından Sığınma Hakkı, İstanbul 2017, s. 160 vd.

³⁵ Uluslararası Göç Örgütü Göç Terimleri Sözlüğü, s. 22.

İngiltere 2002 tarihli Vatandaşlık, Göç ve İltica Yasası güvenli menşe ülke kavramını düzenlemektedir³⁶. İçişleri Bakanlığı’nın talimatıyla bir ülkenin güvenli olarak belirlenebileceği ve Bakanlığın, genel olarak o ülkede veya o ülkenin bir bölümünde ikamet etme hakkına sahip kişiler için ciddi bir zulüm riski bulunmadığına ve oraya geri gönderilmenin genel olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine aykırılık teşkil etmeyeceğine ikna olduğu takdirde, bir ülkenin güvenli menşe ülke sayılmasına karar verebilir. Vatandaşlık, Göç ve İltica Yasası, Bakanlığın karar verirken, diğer üye devletler ve uluslararası örgütler dâhil herhangi bir uygun kaynaktan gelen bilgileri dikkate almasını zorunlu tutmaktadır.

İngiltere’de Arnavutluk, Makedonya, Moldova, Bolivya, Brezilya, Ekvator, Güney Afrika, Ukrayna, Kosova, Hindistan, Moğolistan, Bosna-Hersek, Mauritius, Karadağ, Peru, Güney Kore ve Sırbistan güvenli menşe olarak tespit edilmiştir. Ayrıca bazı ülkelerin kısmi güvenli menşe olduğuna da karar verilebilmektedir. Örneğin Gana, Nijerya, Gambiya, Kenya, Liberya, Malavi, Mali ve Sierra Leone sadece erkekler için güvenli olarak belirlenmiştir. Bu belirlemelere yargı yoluyla itiraz edilebileceği düzenlenmektedir.

Sığınma talebinde bulunan kişinin belirlenmiş bir ülkeden gelmesi halinde, İngiltere Vize ve Güvenlik Vakıa Sorumlusu, bireysel vakıanın açıkça temelsiz olmadığına ikna olmadıkça, vakıanın açıkça temelsiz olduğunu belgelemekle yükümlüdür. Sığınma talebinin reddine ilişkin itiraz yalnızca İngiltere dışından yapılabilmektedir.

Güvenli menşe ülke kararlarına karşı yargı denetimi yoluyla yapılan itirazları vakıa bazında tespit etmek zordur ancak bazıları başarılı olmaktadır. Örneğin, Temyiz Mahkemesi’nin Gambiya’yı genel olarak güvenli olarak değerlendirmenin mantıksız olmadığına hükmettiği bir davada, Mahkeme yine de başvuranın sığınma talebinin başarısızlığa mahkûm olmadığına karar vermiştir. Başvuran, siyasi görüşleri nedeniyle gözetim altında kötü muameleye maruz kalmış ve isyan suçundan yargılanma ihtimaliyle karşı karşıya kalmıştır³⁷. Bahsi geçen Yüksek Mah-

³⁶ <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/41/section/94> (Erişim Tarihi: 18.8.2024).

³⁷ Court of Appeal, MD (Gambia) v Secretary of State for the Home Department [2011] EWCA Civ 121 (Erişim Tarihi: 19.8.2024).

keme kararında da görüldüğü üzere, bir ülkenin genel olarak güvenli olarak tanımlanması, ülkenin güvenli olarak değerlendirilmesinde dikkate alınmayan belirli gruplar için çok riskli olarak algılanmaktadır. Özellikle kadınların güvenliğinin göz ardı edildiği görülmüştür. İnsan ticaretine maruz kalmış kadınlar veya kabul gören aile yapısının dışında kalan bekâr kadınlar güvenli olarak tanımlanan bazı ülkelerde risk altında olabilirler. Güvenli menşe ülke tespitleri rutin olarak gözden geçirilmediği veya ülke koşullarındaki değişikliklere yanıt olarak otomatik bir gözden geçirme yapılmadığı için belirli gruplar bakımından güvenli menşe ülke tespitleri risk oluşturabilmektedir.

2022 yılında, güvenli olarak belirlenen ülkelerden sığınma başvurusunda bulunanların sayısı aşağıdaki gibidir:

Menşe ülke	Sığınma başvuru sayısı
Arnavutluk	13.442
Hindistan	2.808
Brezilya	496
Nijerya (erkek)	392
Ukrayna	388
Gana (erkek)	122
Peru	64
Gambiya (erkek)	45
Bolivya	42

Tablodan³⁸, bu ülkelerden İngiltere'ye gelen sığınmacıların sayıları ile güvenli menşe ülke ilgisi açısından tutarlı bir model olmadığı anlaşılmaktadır.

30 Kasım – 1 Aralık 1992 tarihlerinde Avrupa Topluluğu üyesi devletlerin göçten sorumlu Bakanları, İngiltere'nin dönem başkanlığında Londra'da toplantı yapmış ve Londra İlke Kararlarını kabul etmişlerdir. Bu Kararlar üye devletler arasında güveni pekiştirmeyi, üye devletlerin sığınma politikalarını yeknesaklaştırmayı ve sığınma hakkının kötüye

³⁸ Tablo için bkz. https://asylumineurope.org/reports/country/united-kingdom/asylum-procedure/the-safe-country-concepts/safe-country-origin/#_ftn1 (Erişim Tarihi: 19.8.2024).

kullanılmasının önüne geçilmesini amaçlamaktadır. Söz konusu amaç doğrultusunda “Açıkça Temelden Yoksun Sığınma Başvuruları Hakkında İlke Kararı”, “Genel Anlamda Ciddi Zulüm Riski Olmayan Ülkeler Hakkında Sonuç Kararı” ve “Ev Sahibi Üçüncü Ülkelerle İlgili Meselelere Uyumlaştırılmış Yaklaşım Hakkında İlke Kararı” alınmıştır³⁹.

Genel Anlamda Ciddi Zulüm Riski Olmayan Ülkeler Hakkında Sonuç Kararı, bağlayıcı olmasa da *güvenli menşe ülke* kavramını düzenleyen ilk belgedir. Bu belge, 1951 Cenevre Sözleşmesi uyarınca başvuru sahibinin işkence, küçük düşürücü ve gayri insani muameleye maruz kalmadığı; hayatının ve özgürlüğünün tehlike altında olmadığı, hali hazırda bir koruma sahibi olduğu ya da olabilecek durumda olduğu ve geri gönderilmeye karşı etkin koruma sağlanan ülkeyi güvenli menşe ülke olarak ifade etmektedir⁴⁰.

A. Genel Anlamda Ciddi Zulüm Riski Olmayan Ülkeler Hakkında Sonuç Kararına Göre Güvenli Menşe Ülke

Bu Karar, ülke sınırları dahilinde zulüm riski bulunmayan ülkeleri güvenli menşe ülke olarak tespit edip, bu ülkelerden yapılan sığınma başvurularının, hızlandırılmış bir prosedürle ele alınmasını sağlamak için taraf devletler arasında ortak bir yaklaşım geliştirmeyi hedeflemektedir⁴¹.

Sonuç Kararı’nın 1. maddesinde belirtildiği şekliyle güvenli menşe ülke: “...normal şartlar altında mülteci oluşumuna neden olmayacağı nesnel ve doğrulanabilir bir şekilde ispatlanmış olan ya da geçmişte 1951 Mülteci Sözleşmesi’ne başvurulmasını gerektiren durumların sınırları dâhilinde artık mevcut olmadığı yine nesnel ve doğrulanabilir bir şekilde ispatlanan ülke anlamına gelmektedir”⁴².

Genel Anlamda Ciddi Zulüm Riski Olmayan Ülkeler Hakkında Sonuç Kararı, teknik olarak AB Konseyi tarafından hazırlanan ve bağlayıcı

³⁹ M. ÖZCAN, s. 68; https://www.europarl.europa.eu/workingpapers/libe/pdf/108_en.pdf (Erişim Tarihi: 19.8.2024).

⁴⁰ ARIKAN, s. 249, dñn. 178; Council Resolution of 30 November 1992 on a Harmonized Approach to Questions Concerning Host Third Countries, <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:l33102&from=BG>, 20.12.2018 (Erişim Tarihi: 24.8.2024).

⁴¹ ERİŞ, Neslihan: Avrupa Birliği’nde Mültecilerin Hukuki Durumu, Dokuz Eylül Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2007, s. 95.

⁴² BMMYK ve Avrupa Komisyonu: Uygulayıcılarından AB İltica Müktesebatına Yönelik Yorumlar, Viyana 2001, s. 152.

olmayan bir karar (resolution) olması sebebiyle yalnızca bu kararda belirtilen kavramları kullanmayı seçen üye devletler için bir anlam ifade etmektedir. Kararı benimseyen üye devletler, güvenli menşe ülke uygulamasıyla, mülteci sorununu kendi sınırlarının dışında tutmak ve bu amaçla finansal destek sağlamak suretiyle belirli bölgeleri mülteciler açısından depo olarak kullanmanın alt yapısını hazırlama eğilimindedirler⁴³. Ayrıca Almanya, Fransa, Avusturya, İspanya, Danimarka, Hollanda, Yunanistan, Lüksemburg, Portekiz ve İsveç güvenli menşe ülke ilkesinden yararlanan Üye Devletlerken; Belçika, Finlandiya ve İrlanda güvenli menşe ülke ilkesini kullanmayan üye devletler olarak karşımıza çıkmaktadır⁴⁴.

Güvenli menşe ülke uygulamasında, bazı ülkeler a priori güvenli olarak kabul edilir ve bu nedenle kapsamlı bir inceleme yapılmadan, bu ülkelerden gelen kişilerin sığınma başvuruları diğer ülkeler tarafından reddedilir. Benzer şekilde Amsterdam Antlaşması'na ek AB Üye Devleti Vatandaşlarının Sığınma Başvurularına İlişkin Protokol ile üye devletlerin temel hak ve özgürlükler konusunda sağladığı koruma düzeyine dayanarak, üye devletlerin güvenli menşe ülke oldukları kabul edilmiştir. Bu doğrultuda Üye Devlet vatandaşlarının yapacağı sığınma başvurularının sadece bazı istisnai durumlarda inceleneceği belirtilmiştir⁴⁵.

Açıkça Temelden Yoksun Sığınma Başvuruları Hakkında İlke Kararı 1 (a) paragrafında da genel anlamda ciddi bir zulüm riskinin bulunmadığı ülkeler kavramına bir atıf içermektedir.

Güvenli menşe ülke konseptini geliştirme amacının, yüksek oranda açıkça asılsız başvurulara yol açan ülkelerden gelen başvurulara uyumlaştırılmış bir yaklaşım oluşturulmasına yardımcı olmak ve şu anda bu tür başvurularla aşırı derecede yüklenen sığınma belirleme sistemleri üzerindeki baskıyı azaltmak olduğu ifade edilmiştir. Bu gerçekten korunmaya ihtiyacı olan mültecilerin statülerinin tanınması için gereksiz yere uzun süre bekletilmemesine ve sığınma prosedürlerinin kötüye kullanılmasının önüne geçilmesine yardımcı olacaktır. Üye Devletler, bu bağlamda özel ilgi alanına giren belirli ülkelerin ortak değerlendirmesine

⁴³ H. ÖZCAN, Sığınma Hakkı, s. 68, dpn. 100.

⁴⁴ https://www.europarl.europa.eu/workingpapers/libe/pdf/108_en.pdf, s. 18 (Erişim Tarihi: 25.8.2024).

⁴⁵ The Protocol on Asylum for Nationals of Member States of the European Union; **ARIKAN**, s.187.

ulaşma hedefine sahiptir. Bu amaçla, Üye Devletler, belirli ülkeleri genellikle ciddi bir zulüm riskinin bulunmadığı ülkeler olarak kabul etmek için herhangi bir ulusal karar hakkında uygun bir çerçeve dâhilinde bilgi alış-verişinde bulunacaktır. Devletler değerlendirmelerini yaparken, asgari olarak bu belgede belirtilen değerlendirme unsurlarını kullanacaklardır.

Genel olarak ciddi bir zulüm riskinin bulunmadığı bir ülke hakkında bir Üye Devlet tarafından yapılan bireysel değerlendirme, otomatik olarak o ülke vatandaşlarından gelen tüm sığınma başvuru taleplerinin reddedilmesi veya o ülkenin bireyselleştirilmiş belirleme prosedürlerinden dışlanmasıyla sonuçlanmamalıdır. Bir Üye Devlet, Göçmenlik Bakanlarının 30 Kasım ve 1 Aralık 1992 tarihli toplantılarında kabul ettiği, Açıkça Temelden Yoksun Sığınma Başvuruları Hakkında İlke Kararı’nın 2. paragrafında da açıklandığı gibi, vakıaları hızlandırılmış usullere yönlendirmek için böyle bir değerlendirmeyi kullanmayı seçebilir. Üye Devlet yine de bu tür ülkelerden gelen tüm başvuru sahiplerinin bireysel iddialarını ve başvuru sahibi tarafından sunulan ve genel bir varsayımdan daha ağır basabilecek herhangi bir özel belirtiyi de dikkate alabilecektir. Bu bir üye devletin, aşağıda belirtilen kriterler doğrultusunda güvenli menşe ülke olarak kabul ettiği diğer bir ülkeden yapılan sığınma başvurularını, otomatik olarak reddedileceği anlamına gelmemelidir. Çünkü, başvuru alan üye devletin güvenli olarak kabul ettiği menşe ülkeden gelen bir kişinin, o ülkede haklı bir zulüm korkusu taşıma ihtimali bulunmaktadır. Zira bir ülke, vatandaşlarının büyük çoğunluğu için güvenli olsa da aynı ülkede bulunan bir azınlık grubunun üyeleri için bu güvenlik durumu geçerli olmayabilir⁴⁶. Bunun yanı sıra, güvenli menşe ülke kavramının, sığınma talep eden kişinin zulümden korunma hakkını engellediği ve kanıt yükümlülüğünü de pratikte sığınmacıya yüklediği gerekçesiyle, bu düzenlemenin faydalı bir yenilik getirmediği kabul edilmektedir⁴⁷.

⁴⁶ SELM, Joanne van: “Access to Procedures: ‘Safe Third Countries’, Safe Countries of Origin’ and ‘Time Limits’”, UNHCR and the Carnegie Endowment for International Peace, Background Paper, 2001, s. 35.

⁴⁷ European Council on Refugees and Exiles: “The Application of the Safe Country of Origin Concept in Europe: An Overview” European Legal Network on Asylum (ELENA), February 2005, s. 9’den BYRNE, Rosemary/ SHACKNOVE Andrew: “The Safe Country Notion in European Asylum Law”, Harvard Human Rights Law Journal, Y. 1996, V. 9, s. 80.

Genel Anlamda Ciddi Zulüm Riski Olmayan Ülkeler Hakkında Sonuç Kararının 4. maddesinde, belirli bir ülkedeki genel zulüm riskinin değerlendirilmesinde bir başka deyişle bir ülkenin ciddi zulüm riski olmayan ülke olup olmadığının tespitinde, aşağıdaki unsurların dikkate alınacağı ifade edilmektedir.

- **Önceki mülteci sayıları ve kabul oranları:** Son yıllarda Üye Devletlere söz konusu ülkeden gelen sığınma başvurusunda bulunanların kabul oranlarına bakmak gerekir. Açıkçası bu durum değişebilir. Örneğin şiddetli bir darbenin ardından kabul oranlarının sayıları değişebilir. Ancak ülkede önemli bir değişiklik olmaması durumunda, düşük kabul oranlarının devam edeceğini ve ülkenin mülteci üretmeme eğiliminde olduğunu varsaymak mantıklıdır.

- **İnsan haklarının gözetilmesi:** Bir ülkenin uluslararası insan hakları belgelerine ve kendi iç hukukuna bağlı kalarak üstlendiği resmi yükümlülükleri ve bu yükümlülükleri uygulamada nasıl yerine getirdiğini dikkate almak gerekir. İkinci husus açıkça daha önemlidir. Belirli bir belgeye taraf olma veya taraf olmama bir ülkenin genellikle ciddi bir zulüm riskinin olmadığı bir ülke olarak kabul edilmesiyle sonuçlanamaz. Bir insan hakları ihlali modelinin münhasıran bir ülkenin nüfusu içindeki belirli bir grupla veya ülkenin belirli bir bölgesiyle bağlantılı olabileceği kabul edilmelidir. İlgili ülkenin insan haklarına riayetinin hükümet dışı örgütler tarafından izlenmesine izin vermeye hazır olması, bir ülkenin insan hakları yükümlülüklerini ne kadar ciddiye aldığına karar vermede de önemlidir.

- **Demokratik kurumlar:** Demokratik süreçlere, seçimlere, siyasi çoğulculuğa, ifade ve düşünce özgürlüğüne önem verilmesi olmazsa olmaz unsurlardır. Yasal koruma ve tazmin yollarının varlığına ve etkinliğine özel dikkat gösterilmelidir.

- **İstikrar:** Koşulların değişmesi halinde yukarıda belirtilen unsurlar dikkate alınarak, yeni bir değerlendirme yapılmalıdır⁴⁸.

Ancak yukarıda açıklanan bu dört ölçüt kesin ve değişmez değildir. Zamanla güvenli menşe ülke olarak kabul edilen bir ülke siyasi gelişmeler nedeniyle bu özelliğini kaybedebilir.

Söz konusu ölçütlere uyan; insan haklarına saygılı, demokrasinin işlediği ve istikrarın olduğu bir ülkeden dolayısıyla güvenli sayılan bir

⁴⁸ <https://www.refworld.org/docid/3f86c6ee4.html> (Erişim Tarihi: 25.9.2024).

ülkeden gelen sığınmacılar, güvenli bir ülkeden geldikleri kabul edilerek onların sığınma talepleri reddedilecektir. Londra İlke Kararları, Avrupa’nın göç hareketlerine karşı sınırlarını daha da güçlendirmesine katkıda bulunmuştur. AB Ülkeleri, mülteci sorununu sınırları dışında tutabilmek için ev sahibi üçüncü ülke ve güvenli menşe ülke gibi kavramları devreye sokmuştur⁴⁹.

Ülkelerdeki zulüm riskine ilişkin değerlendirmeler sonuç raporunun 5. maddesinde de belirtildiği üzere, diplomatik misyonlardan alınan tavsiyeler ve raporlar, uluslararası ve sivil toplum kuruluşları ve basın raporları dâhil olmak üzere mümkün olduğu kadar geniş yelpazedeki bilgi kaynaklarına dayanmalıdır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinden (BMMYK) gelen bilgilerin bu çerçevede özel bir yeri vardır. BMMYK hem kendi operasyonel amaçları için hem de tavsiye taleplerine yanıt verirken menşe ülkelerin göreceli güvenliği hakkında görüşler oluşturmaktadır. BMMYK’nin BM sistemi ve sivil toplum kuruluşları⁵⁰ içindeki bilgi kaynaklarına erişimleri vardır.

Üye Devletler, zaman zaman gözden geçirilmek üzere, daha önce belirtilenler dışındaki diğer değerlendirme unsurlarını da dikkate alabilmektedir⁵¹.

Genel Anlamda Ciddi Zulüm Riski Olmayan Ülkeler Hakkında Sonuç Kararının temel amacı, ülkesi sınırları içerisinde zulüm riski olmadığı kanıtlanabilir olan ülkeleri *güvenli menşe ülke* olarak belirlemektir. Bu doğrultuda Avrupa Birliği içinde ortak bir yaklaşım geliştirerek, güvenli menşe ülkelerinden yapılan sığınma başvurularının hızlandırılmış prosedür çerçevesinde değerlendirilmesinin sağlanması hedeflenmektedir.

AB ülkelerinde sığınma arayanların birçoğunun sığınma başvurularının haklı nedenlere dayalı olmadığı ve bu kişilerin sahte mülteci olduğu düşünüldüğünden güvenli menşe ülke kavramı ortaya çıkmış ve bu kişilerin esas sığınma prosedürüne giriş yapmadan evvel ön izlemeyen

⁴⁹ ŞAŞKIN, s. 69.

⁵⁰ Avrupa Birliği finansal desteği ile yürütülen “İdari Gözetimde Haklar” projesi kapsamında Mülteci-Der’in menşe ülke bilgi notları için bkz. <https://mülteci.org.tr/mense-ulke-bilgi-notlari/> (Erişim Tarihi: 10.10.2024).

⁵¹ <https://www.refworld.org/docid/3f86c6ee4.html> (Erişim Tarihi: 15.10.2024).

geçirilerek sistemdeki yığılmaların önlenmesi istenmiştir⁵². Söz konusu sonuç kararına göre ise güvenli menşe ülke, Normal koşullarda mülteci akınına yol açmayacağı nesnel ve doğrulanabilir kanıtlarla gösterilmiş olan ya da geçmişte 1951 Cenevre Sözleşmesi kapsamında değerlendirilmesi gereken durumların artık sınırları içinde mevcut olmadığı yine nesnel ve doğrulanabilir şekilde kanıtlanmış olan ülkedir⁵³.

B. AB Asgari Usul Standartları Yönergesinde Güvenli Menşe Ülke

AB müktesebatına özgü bir kavram olan güvenli menşe ülke kavramı, tıpkı ilk iltica ülkesi ve güvenli üçüncü ülke kavramları gibi AB Asgari Usul Standartları Yönergesinde tanımlanmaktadır.

1 Aralık 2005 tarih ve 2005/85/EC sayılı Üye Devletlerde Mülteci Statüsü Verilmesi ve Geri Alınmasına İlişkin Usullere İlişkin Asgari Standartlar Yönergesi⁵⁴ yerini 2013/32 sayılı ve 26 Haziran 2013 tarihli Usul Yönergesine bırakmıştır⁵⁵.

2005/85/EC sayılı Yönerge'nin güvenli menşe ülke olarak kabul edilen üçüncü ülkelerin asgari ortak listesi başlıklı 29. maddesinde Konseyin, Avrupa Komisyonunun teklifi üzerine, Avrupa Parlamentosuyla istişare ettikten sonra, nitelikli çoğunlukla hareket ederek asgari ortak güvenli üçüncü ülkelerin listesini kabul edeceği düzenlenmiştir. Ancak ülke listelerinin belirlenmesine ilişkin bu hüküm Avrupa Parlamentosu tarafından Avrupa Komisyonu ve Avrupa Birliği Konseyine karşı açılan iptal Davası sonucunda Avrupa Birliği Adalet Divanı tarafından iptal edilmiştir⁵⁶. Bunun yerine ortak karar usulünün uygulanmasına karar verilmiştir. Böylece üye ülkeler, listede yer almayan bir ülkeyi de güvenli sayabilecektir⁵⁷.

⁵² MARTENSON, Henry/MCCARTHY, John: "Safe Country of Origin Practices in Nine European States", Journal of Refugee Studies, Oxford University Press, Y. 1998, V. 11, No. 3, p. 306

⁵³ ŞAŞKIN, s. 69-70.

⁵⁴ <https://www.legislation.gov.uk/eudr/2005/85/contents#> (Erişim Tarihi: 15.10.2024).

⁵⁵ ÖZKAN, s. 254.

⁵⁶ PARLAK, s. 55; ABAD, european parliament/council of the european union, 06.05.2008, B.No.C-133/06.

⁵⁷ ÖZKAN, s. 253.

Bir ülkenin AB’ne üye olabilmesi için güvenli menşe ülke olması gerektiği ifade edilmektedir⁵⁸. 31. madde ise güvenli menşe ülke olmanın şartlarını saymaktadır. Daha önce belirtildiği gibi AB Asgari Usul Standartları Yönergesinde de menşe ülke kişinin vatandaşı olduğu veya vatanızsızsa mutaden ikamet ettiği ülkeyi ifade etmektedir. Güvenli menşe ülke ise kendi vatandaşları için güvenli ülke olarak tanımlanabilen, vatandaşlarının siyasi zulüm, işkence veya ölüm cezası sebeplerine dayanarak ciddi zarar görme tehdidinin olmadığı ülkelerdir. Yeniden düzenlenen AB Asgari Usul Standartları Yönergesinde ise bir ülke, demokratik sistemde ve genel politik koşullar altında hukukun temel ilkelerinin uygulanmasını sağlıyorsa, o ülkede işkence, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya ceza ve uluslararası durumlarda ayırım gözetmeyen şiddet nedeniyle tehdit yoksa bu ülke güvenli menşe olarak vasıflandırılmaktadır.

AB Komisyonu resmi sayfasında ise “bir ülkede demokratik sistem genel olarak ve tutarlı bir şekilde uygulanıyorsa, zulüm uygulanmıyor, işkence veya insanlık dışı veya onur kırıcı muamele ve ceza uygulanmıyor, şiddet tehdidi ve silahlı çatışma yok ise o ülke güvenli menşe ülke şeklinde ifade edilmektedir⁵⁹.”

Sığınma bağlamında güvenli ülke, kendi vatandaşlarının ve sığınmacıların korunma ihtiyaçlarının olmadığı ve tehlikede olmadıkları ülkeleri ifade etmektedir. AB hukuku sığınma prosedüründe uygulanabilir dört güvenli ülke konsepti sağlar. Güvenli menşe ülke, güvenli üçüncü ülke, ilk iltica ülkesi ve Avrupa güvenli üçüncü ülkesi. Bu kavramlar, 2013 yılında yeniden düzenlenen AB Asgari Usul Standartları Yönergesinde de düzenlenmiştir.

2022 yılında İltica Usulünde Güvenli Ülkeler Kavramının Uygulanması Raporu hazırlanmıştır⁶⁰. Bu Rapor, güvenli menşe ülke, güvenli üçüncü ülke ve AB ülkelerindeki yetkililer tarafından belirlenen güvenli üçüncü Avrupa ülkesi kavramlarının uygulanmasını özetlemektedir.

⁵⁸ Kopenhag kriterleri için bkz. <https://www.ab.gov.tr/302.html>.

⁵⁹ https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/2_eu_safe_countries_of_origin_de.pdf, (Erişim Tarihi: 14.11.2024).

⁶⁰ https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/202212/2022_safe_country_concept_asylum_procedure_EN.pdf (Erişim Tarihi: 15.10.2024).

Danimarka, İzlanda, İrlanda, Norveç ve İsviçre gibi yeniden düzenlenmiş AB Asgari Usul Standartları Yönergesine bağlı olmayan ülkeler için benzer bir ulusal yasal çerçeve geçerlidir. Bu ülkelere yapılan atıflar uygulanabilir ulusal yasal çerçeve ile ilgili olarak okunmalıdır.

AB hukuku kapsamında, Asgari Usul Standartları Yönergesi' nin 31/8 hükmünde hızlandırılmış prosedürün uygulanabileceği durumlar listelenmektedir. Bunlardan bir tanesi de başvuru sahibinin güvenli bir menşe ülkeden geldiği için başvurusunun dayanıksız bulunmasıdır⁶¹. Devletler, şayet başvuran güvenli menşe ülkeden gelmişse AB Asgari Usul Standartları Yönergesi madde 31/8-b hükmüne göre başvurusunun incelenmesi prosedürünün hızlandırılmasını ve/veya başvurusunun madde 43 hükmüne uygun olarak transit bölgede ya da sınırda tamamlanmasını sağlayabilir.

Bir ülkeyi güvenli olarak kabul etme kriterleri Ek I'de belirtilmektedir ve güvenli menşe ülke konseptini uygulayan Üye Devletler, kriterleri ulusal mevzuatlarına dâhil etmelidir. AB ülkeleri, bir uluslararası koruma başvurusunu incelemek amacıyla, güvenli menşe ülkeleri belirleme prosedürünü ulusal düzeyde düzenlemektedir. Bu amaçla, ulusal listeler kabul edilmekte ve böylece ülkeler, o ülkeden uygun sayıda başvuru aldıklarında, bir menşe ülkeyi güvenli olarak belirleme eğilimindedir. Buna göre ulusal listelerdeki farklılıklar AB ülkelerindeki başvuru sahiplerinin menşe ülkelerindeki farklılıkları belli bir ölçüde yansıtmaktadır.

Güvenli menşe ülke listeleri, günümüzde yirmi iki Avrupa Birliği ülkesinde yürürlüğe girmiştir. Avusturya, Belçika, Hırvatistan, Kıbrıs, Çekya, Danimarka, Estonya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İzlanda, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Malta, Hollanda, Norveç⁶², Slovakya, Slovenya, İsveç ve İsviçre bu ülkeler arasında yer almaktadır⁶³. Letonya ve İspanya'da ulusal güvenli menşe ülke listesinin oluşturulmasına

⁶¹ https://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_asylum_TUR.pdf (Erişim Tarihi: 17.10.2024).

⁶² Norveç'in böyle bir güvenli menşe ülkeler listesi yoktur. Ancak, 48 saatlik hızlandırılmış prosedür belirli ülkelerin vatandaşları için geçerlidir. 48 saatlik hızlandırılmış prosedür için bkz. <https://www.udiregelverk.no/rettskilder/udi-retningslinjer/udi-2021-009/udi-2021-009-v1/> (Erişim Tarihi: 17.10.2024).

⁶³ https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/202212/2022_safe_country_concept_asylum_procedure_EN.pdf, s. 6 (Erişim Tarihi: 17.10.2024).

ilişkin herhangi bir yasal düzenleme bulunmazken⁶⁴. Bulgaristan, Litvanya, Portekiz ve Romanya’da ise kabul edilmiş resmi bir güvenli menşe ülke listesi olmadığından bu ülkelerde konsept uygulanmaz. Öte yandan, Finlandiya’da, bir güvenli menşe ülke listesi olmamasına rağmen, güvenli menşe ülke konsepti vakıa bazında uygulanmaktadır.

Çoğu durumda AB ülkeleri, bir menşe ülkedeki belirli coğrafi alanlar veya sığınmacı profilleri için istisnalar tanımlayarak güvenli menşe ülke konseptini kısmi olarak uygulamaktadır. Dolayısıyla bir menşe ülkenin güvenli olarak tanımlanması her durumu kapsamak zorunda değildir. Örneğin, Dağlık Karabağ ile ilgili olarak Ermenistan (Estonya), Sırp Cumhuriyeti ile ilgili olarak Bosna-Hersek (Estonya), ölüm cezasını uygulayan eyaletler için Amerika Birleşik Devletleri (Macaristan) kısmi güvenli menşe ülke konseptini uygulamaktadırlar. Sadece belirli coğrafi alanlar için değil kadınlar, dini azınlıklar, cezai gözetim altına alınmış kişiler, otorite tacizine maruz kalan siyasi aktivistler gibi belirli profildeki sığınmacılar hakkında da istisnalar getirilebilmektedir⁶⁵.

C. AB Üye Devletleri Uygulamasında Güvenli Menşe Ülke

Güvenli menşe ülke konsepti, ilk olarak 1990’da İsviçre’de dile getirilmiş, 1992’de AB tarafından kabul edilen Londra İlke Kararları ile Avrupa’da daha geniş perspektifte yankı uyandırmıştır⁶⁶.

AB üyesi devletler, ortak bir güvenli menşe ülkeler listesi üzerinde mutabakata varamamışlardır⁶⁷. Ancak birçok üye devlet, güvenli menşe ülke uygulamasını mevzuatlarına ekleyerek hayata geçirmiştir. Örneğin Danimarka’nın listesinde Estonya, Letonya, Litvanya, Bulgaristan, Romanya, Rusya, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Polonya, ABD, Kanada,

⁶⁴ https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/202212/2022_safe_country_concept_asylum_procedure_EN.pdf, s. 6 (Erişim Tarihi: 17.10.2024).

⁶⁵ https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/202212/2022_safe_country_concept_asylum_procedure_EN.pdf, s. 8 (Erişim Tarihi: 17.10.2024).

⁶⁶ MARTENSON/MC CARTHY, s. 306.

⁶⁷ Söz konusu liste AB uygulamasında beyaz ülkeler listesi olarak ifade edilmektedir. Danimarka tarafından hazırlanan liste, o dönemdeki beyaz listelere örnek verilebilir; listede ABD, Rusya, Avustralya, Kanada, Polonya, Estonya, Letonya, Litvanya, Bulgaristan, Romanya, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Yeni Zelanda, Japonya ve bazı Afrika ülkeleri bulunmaktadır. SELM, s. 37. 2005 yılı itibarıyla AB Üye Devletlerinin güvenli menşe uygulamaları hakkında detaylı bilgi için bkz: ECRE: “The Application of the Safe Country of Origin Concept in Europe: An Overview” European Legal Network on Asylum (ELENA), February 2005.

Avustralya, Yeni Zelanda, Japonya ve bazı Afrika ülkeleri yer alırken, Almanya'nın listesinde Bulgaristan, Romanya, Polonya, Slovakya, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Gana ve Senegal bulunmaktadır⁶⁸.

Bir üye devlet tarafından güvenli kabul edilen bir menşe ülkenin, başka bir üye devlet tarafından zulüm riski taşıyan bir ülke olarak değerlendirilmesi, uygulamada birlik sağlanmasını zorlaştırmıştır⁶⁹. Güvenli menşe ülke listelerinin, çoğu zaman ekonomik sebeplerle veya siyasi ilişkiler dikkate alınarak hazırlanması, uygulamada birlik sağlanamamasının altında yatan esas sebep olarak gösterilmektedir⁷⁰.

Avrupa Komisyonu yakın zamanda güvenli kabul edilen yedi ülkenin listesini yayınladı ve bu liste Avrupa Parlamentosu ve Konsey tarafından onaylandığında tüm AB Üye Devletleri için geçerli olacak. Bunun pratikte ne anlama geldiği ve bu ülkelerden gelen sığınmacılar için sonuçların doğması muhtemel açıklanmalıdır.

Komisyonun 16 Nisan'da yaptığı basın açıklamasında⁷¹ yayımlanan güvenli menşe ülkeler listesi Kosova, Bangladeş, Kolombiya, Mısır, Hindistan, Fas ve Tunus'u kapsıyor ve Temmuz 2026'da tam olarak yürürlüğe girmesi planlanan Göç ve Sığınma Paketi kapsamındaki AB'nin göç reformunun bir parçası.

Bu önerinin ne anlama geldiğini açıklığa kavuşturmak için Avrupa Komisyonu sözcüsünün sorulan sorular karşısında verdiği cevaplar şu şekildedir:

Avrupa Komisyonu hangi ülkeleri güvenli listeye dâhil edeceğini nasıl belirledi?

Komisyon sözcüsü: Avrupa Birliği İltica Ajansı (EUAA) ile iş birliği içinde geliştirdiğimiz metodoloji, düzensiz gelenlerin sayısı veya iltica taleplerinin tanınma oranı gibi belirli kriterlere dayanmaktadır.

Komisyonun talebi üzerine EUAA, özellikle aşağıdaki ülkelerdeki hukuki ve siyasi durumları değerlendirdi:

⁶⁸ ERIŞ, s. 98

⁶⁹ M. ÖZCAN, s. 73; ERIŞ, s. 98.

⁷⁰ MARTENSON/MC CARTHY, s. 307.

⁷¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52025PC0186> (Erişim Tarihi: 27.06.2025).

• AB'ye katılım için aday ülkeler (Türkiye veya Gürcistan gibi). Bu ülkelerin aday statüsü için Kopenhag kriterlerini karşıladığı kabul edildiğinden, güvenli menşe ülkeleri olarak belirlenme kriterlerini de karşıladıkları varsayılmaktadır.

• AB'de çok sayıda sığınma başvurusu üreten ancak AB genelinde tanınma oranı yüzde 5 veya altında olan menşe ülkeler.

• AB'de çok sayıda sığınma başvurusu üreten ve tanınma oranı yüzde 5 veya altında olan vizeden muaf ülkeler.

Son iki durumda, bunlar genellikle zulüm veya ciddi zarar riski olmayan ortak ülkeler olarak kabul edilir. Bu, vatandaşlarının AB Üye Devletleri'ndeki çok düşük iltica tanıma oranlarıyla kanıtlanmaktadır.

Üye Devletler tarafından halihazırda kullanılmakta olan güvenli ülke listelerini de dikkate aldık.

Her ülkenin kendi listesi vardır. AB genelindeki liste Avrupa Parlamentosu ve 27 Üye Devlet tarafından kabul edilirse, Avrupa düzeyindeki, tüm Üye Devletlerin uygulaması beklenen ilk uyumlu liste olacaktır.

EUAA; AB genişleme raporları, Avrupa Dış Eylem Servisi (EEAS) raporları, Temel Haklar Ajansı gibi diğer AB kuruluşlarının yanı sıra BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), diğer uluslararası kuruluşlar ve STK'lar gibi çeşitli kaynaklara dayanarak bu ülkelere ilişkin ayrıntılı bilgi derledi.

Bu liste nihai mi, yoksa menşe ülkelerdeki siyasi gelişmelere bağlı olarak revize edilebilir mi?

Komisyon Sözcüsü: Komisyon, listeyi hem operasyonel hem de politik olarak düzenli olarak izleyecek.

Siyasi açıdan Komisyon, bu ortak ülkelerdeki gelişmeleri sürekli olarak değerlendirecektir.

Bir ülkenin durumunda önemli bir kötüleşme olması halinde, Komisyon o ülkenin güvenli menşe ülke statüsünü altı aya kadar askıya alabilir (bir kez yenilenebilir).

Operasyonel açıdan EUAA, ülkeye özgü bilgilerin düzenli olarak güncellenmesi yoluyla menşe ülkelerdeki durumu sürekli izleyerek Komisyona destek sağlayacaktır.

Bir ülkenin listeden çıkarılması, olağan yasama süreci (Komisyon teklifi ve ortak karar süreci) yoluyla mümkün olabilir.

Güvenli listedeki ülkelerden gelen ve AB üyesi bir ülkeye sığınma başvurusunda bulunanların durumu ne olacak?

Komisyon Sözcüsü: Uygulamada, bu listenin uygulanması, Üye Devletlerin bu ülkelerin vatandaşlarının sığınma başvurularını bireysel olarak değerlendirmek için "hızlandırılmış prosedür" kullanacakları anlamına geliyor.

Bu bireysel değerlendirmeler sırasında, hâlâ haklı bir zulüm korkusu taşıyan veya ciddi zarar görme riski altında bulunan başvuru sahiplerine özel dikkat gösterilmelidir.

AB İltica ve Göç Paketi uyarınca, EUAA ayrıca güvenli ülke tanımlamalarının kullanımı da dahil olmak üzere iltica kurallarının uygulanmasını izleyecektir.

Mayıs 2024'te AB Konseyi, Sığınma ve Göç Pakti'ni onayladı. Avrupa'da göç kontrolünü sıkılaştıran bu kapsamlı reform, 2026'da yürürlüğe girecek. Üye Devletler tarafından yoğun bir şekilde müzakere edilen Pakt, göçmenleri belirlemek ve sığınma alma olasılığı olanlar ile menşe ülkelerine geri gönderilme olasılığı olanlar arasında daha hızlı bir ayırım yapmak için AB sınırlarında bir "tarama" prosedürü getiriyor.

Sığınma hakkı alma şansı en düşük olanlar, vakaları en fazla altı ay süren "hızlandırılmış" bir süreçle incelenirken merkezlerde tutulacak. Diğer sığınmacılar normal prosedürden geçecek.

Pakt ayrıca, sığınmacıların ele alınması konusunda sorumluluğun AB ülkeleri arasında paylaşılmasını sağlayacak bir dayanışma mekanizması da içeriyor.

AB'nin sığınma konuları için ilk kez ortak bir güvenli ülke listesi oluşturması acil bir önlem miydi?

Komisyon Sözcüsü: Listenin, tüm Paktın uygulanabilir hale geldiği Temmuz 2026'dan itibaren yürürlüğe girmesi planlanıyor. Ancak, yeni metin Avrupa Parlamentosu ve Konsey tarafından onaylandıktan sonra, uygulanmasının hızlandırılmasını öneriyoruz.

Bu şekilde Üye Devletler, ortalama olarak AB'de uluslararası koruma sağlanan başvuru sahiplerinin yüzde 20'sinden azının bulunduğu ülkelere gelen kişilere sınır prosedürü veya hızlandırılmış prosedür uygulamaya başlayabilir.

Ancak, güvenli üçüncü ülkeler veya güvenli menşe ülkelerinin belirlenmesinde istisnalar yapılabilir ve bu da Üye Devletlere belirli bölgeleri veya açıkça tanımlanabilir insan gruplarını hariç tutma konusunda daha fazla esneklik sağlar⁷².

Avrupa konseyinin tüm bu açıklamalarına rağmen BMMYK, iç savaş ya da çatışmaların yaşandığı ülkelerin güvenli menşe ülke listelerinde yer almaması gerektiğini vurgulamaktadır. Bununla birlikte, geçersiz başvuruların hızlandırılmış prosedüre tabi tutulması amacıyla güvenli menşe ülke kavramının kullanılmasına karşı çıkmazken, bu kavramın AB ülkelerinde iltica prosedürüne erişimi kısıtlayıcı bir araç haline gelmesini uygun görmemektedir⁷³. Ülkelerin bu listeleri oluştururken veya güncellerken şeffaf olmaları ve farklı kaynaklardan güncel verilerle hareket etmeleri tavsiye edilmektedir⁷⁴.

D. Almanya’da Güvenli Menşe Ülke

Güvenli menşe ülke kavramını anayasal düzeyde ilk defa tanımlayan Federal Alman Anayasasıdır. Federal Alman Anayasa koyucusu Anayasanın 16a maddesinin 3. fıkrasında güvenli menşe ülke kavramını, “Federal Konseyin onayını gerektiren bir yasa ile hukuk düzenlerine, hukukların uygulanmasına ve genel siyasi koşullarına göre siyasi kovuşturma, insanlık dışı veya aşağılayıcı ceza veya işlemler olmadığı konusunda sakınca bulunmayan devletler belirlenebilir. Böyle bir devletten gelen yabancı, siyasi kovuşturmayla uğradığını gösteren olgular sunmadığı sürece, kendisinin siyasi kovuşturmayla uğramadığı varsayılır.” şeklinde tanımlamaktadır. Bu tanım daha sonra yapılan ülke düzenlemelerinde ve Alman öğretisinde esas alınmıştır.

Almanya Göç ve Mülteciler Federal Bürosu resmî sitesinde güvenli menşe ülkeyi “demokratik sisteme ve genel siyasi duruma dayanarak, orada genel olarak devlet zulmü korkusu olmadığı ve ilgili devletin ilke

⁷² <https://www.infomigrants.net/en/post/64158/asylum-in-the-eu-what-is-the-new-safe-countries-list> (Erişim Tarihi: 27.06.2025).

⁷³ UNHCR: “UNHCR Position Relating to the Resolution on Safe Countries of Origin (London, 30 November – 1 December 1992)”, <http://www.unhcr.org/protect/PROTECTION/43662e712.pdf> (Erişim Tarihi: 29.10.2024).

⁷⁴ UNHCR: “Asylum Process (Fair and Efficient Asylum Procedures)”, Global Consultations on International Protections 2nd Meeting, EC/GC/01/12, 31 May 2001, s. 9. (Erişim Tarihi: 11.11.2024).

olarak devlet dışı zulme karşı koruma sağlayabileceği varsayılan ülke olarak tanımlanmaktadır⁷⁵.

Niehaus “güvenli menşe ülke” kavramını, “vatandaşlarına ne siyasi zulüm ne de insanlık dışı ya da onur kırıcı cezalandırma ya da muamele yapılmadığına dair yasal bir varsayımın bulunduğu ülke” olarak tanımlamaktadır⁷⁶. Becker’e göre “bir menşe ülkesi ancak o ülkede siyasi zulüm, insanlık dışı veya onur kırıcı ceza veya muamele yoksa güvenli olabilir. Bu her şeyden önce söz konusu ülkede sığınmayla ilgili zulüm tedbirinin bulunmaması gerektiği anlamına gelmektedir. Ancak zulmün hâkim olmadığı bir özgürlüğün, tüm devlet sathında uygulanması ve mevcut herhangi bir yerel kaçış alternatifinin devletin güvenlik eksikliğini değiştirmemesi gerektiği de unutulmamalıdır”⁷⁷. Zimmermann/Tams’a göre “menşe ülke düzenlemesi, birçok sığınmacının siyasi zulüm iddiası koşullarına değil, kendi ülkelerindeki genel siyasi veya beşeri duruma dayandırdığı kabulüne dayanmaktadır⁷⁸. Maaßen’e göre ise “bir ülkede, AİHS’nin 3. Maddesi bağlamında siyasi zulüm, işkence, insanlık dışı veya onur kırıcı muamele veya ceza yoksa güvenli menşe ülkesi vardır⁷⁹.”

26 Haziran 2013 tarihli ve 2013/32/EU sayılı Avrupa Parlamentosu ve Komisyonu Direktifinin 36. Maddesi güvenli üçüncü ülke kavramını şu şekilde tarif etmektedir:

“Bu direktife göre güvenli bir menşe ülke olarak belirlenmiş olan üçüncü bir ülke, bir başvurunun bireysel olarak incelenmesinden sonra, belirli bir başvuru için güvenli menşe ülke olarak, ancak a)Başvuran, ilgili devletin vatandaşıysa veya b)Başvuran vatansız ve önceden söz konusu ülke başvuranın mutlak ikametgah ise ve kendi özel durumundaki devletin 2011/95/EU Direktifi kapsamında uluslararası koruma hakkına sahip

⁷⁵ <https://www.bamf.de/DE/Themen/AsylFluechtlingsschutz/Sonderverfahren/SichereHerkunftsstaaten/sichereherkunftsstaaten-node.html> (Erişim Tarihi: 17.12.2024).

⁷⁶ NIEHAUS, Jessica; Sichere Herkunfts- und Drittstaaten – Ergebnisse einer rechtsvergleichenden Analyse der europäischen Asylrichter, in ZAR, 2017, s. 389 vd.

⁷⁷ BECKER, Ulrich: in MANGOLDT / KLEIN / STARCK, GG 1, 6. Auflage, Vahlen, München 2010, Art. 16a Rdnr. 197.

⁷⁸ ZIMMERMANN, Andreas / TAMS, Christian: in Art. 16a, Berliner Kommentar zum Grundgesetz, FRIAUF, Karl Heinrich/HOFLING, Wolfram (Ed.), Schmid, Berlin 2009.Rdn. 173 vd.

⁷⁹ MAABEN, KN. 84.

bir kişi olarak tanınması açısından güvenli bir menşe ülke olarak görülmemesinin ciddi bir gerekçesini belirtmemişse, güvenli menşe ülke olarak düşünülebilir.”

1949 tarihli Federal Alman Anayasası, İkinci Dünya Savaşı sonrasında hazırlanan en özgürlükçü ve tabii hukuka en yakın anayasalardan biridir. Bu Anayasanın hazırlanma sürecinde temel haklar kısmında İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (İHEB) esas alınmıştır. Federal Alman Anayasasını hazırlayan Komisyon, Anayasanın temel haklar kısmı görüşülürken, İHEB’ne sürekli atıflarda bulunmuştur. Bu nedenle Federal Alman Anayasası’nın 16. Maddesinin 2. fıkrasının 2. cümlesi, İHEB’nin 14. Maddesinden iktibas niteliğini taşımaktadır. İHEB m. 14/1, “Herkes zulüm karşısında başka memleketlerden mülteci olarak kabulü talep etmek ve memleketler tarafından mülteci muamelesi görmek hakkını haizdir” düzenlemesine benzer şekilde Federal Alman Anayasası da 16/2-c.2 maddesinde “Siyasi nedenlerle zulme uğrayanlar, sığınma hakkına sahiptir” hükmüne sahiptir. Anayasa’nın 16/2-c.2 hükmünde başkaca bir örneğin esas alındığını iddia etmek imkânsızdır⁸⁰.

Federal Alman Cumhuriyeti Anayasa Koyucusu bu düzenleme ile nasyonal sosyalist diktatörlük döneminde ırksal ve siyasi olarak zulüm görmüş olan Almanların, yabancı ülkelerde koruma bulma sürecinde yaşadığı zorlukları dikkate almak istemiştir. Bu normun hazırlanma sürecinde Almanya’da yaşadığı zulüm sebebiyle başka ülkelerde savunma arayan kişilerin yaşadığı tecrübelerle yapılan atıflarda da görülmektedir. Aynı zamanda bu hüküm, sığınma hakkını, bir temel hak derecesi ile bireysel bir hak olarak güvence altına almıştır. Bu surette ilk defa bir Alman anayasasında siyasi zulüm gören yabancılar için yasal statü kabul edilmiştir⁸¹.

1949 tarihli Federal Alman Anayasası’nın yürürlüğe girmesini takip eden yıllarda Federal Almanya Cumhuriyeti’nde, mültecilerin kabulü konusundaki tartışmalar, siyasi sığınma meselesinden bağımsız bir şekilde

⁸⁰ Fröhlich’e göre 1949 tarihli Federal Alman Anayasası’nın yürürlüğe girmesinden önce, bazı eyalet anayasalarında geri gönderme yasağına ilişkin düzenlemeler bulunmakla birlikte 16/2-c.2 hükmüne ilişkin rol modelden bahsedebilmek mümkün değildir. **FRÖHLICH**, Daniel, Das Asylrecht im Rahmen des Unionsrechts, Mohr Siebeck, Tübingen 2011, s. 23,

⁸¹ **DECKEL**, Doris: Einwanderungs- und Asylpolitik der Vereinigten Staaten von Amerika, Frankreichs und der Bundesrepublik Deutschland, Springer, Wiesbaden 2002, s. 279.

sürdürülmüştür. Hatta bu dönemin meşhur eserlerinde sığınma hakkına methiyeler düzülmüş, sığınma hakkının temel bir insan hakkı olduğu ileri sürülmüştür⁸².

Federal Almanya’da 1970’li yıllarından başından itibaren sığınma talep edenlerin çoğunluğunu doğu bloğundan gelenler oluşturmuş ve yıllık 2.500 ile 5.600 arasında yabancı sığınma talep etmiştir. 1974’ten itibaren sığınma talep edenlerin sayısı artmamakla birlikte, sığınma talep edenlerin kökeni değişmeye başlamış; sığınma talep edenler, Yakın Doğu, Türkiye, Pakistan Şile ve Uzak Doğu kökenliler olmuştur⁸³. Sığınma talep edenlerin sayısı sürekli artmış ve 1990’a gelindiğine sayı 193.063’e ve 1992’de 438.191’e ulaşmıştır⁸⁴. Sığınmacı sayısının bu şekilde artışı, ülke içinde yabancı düşmanlığını da artırmış, Federal Almanya’da yabancılara yönelik olumsuz yayınlar ve fiili müdahaleler kendini göstermeye başlamıştır.

Yasal düzenleme bazındaki gelişmelere gelince; 1949 tarihli Federal Alman Anayasası’nı takip eden süreçte Federal Almanya Cumhuriyetinde, sığınmacı ve mültecilere ilişkin çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Daha başlangıçta, 25 Nisan 1951 tarihinde “Vatansız Yabancıların Hukuki Statüsü Kanunu” yürürlüğe girmiş, bu Kanunla aynı zamanda Birleşmiş Milletler tarafından koruma altına alınmış olan mültecilerin de hukuki statüsü düzenlenmiştir. Bunu takiben 1953 yılında Yabancı Mültecilerin Tanınması ve Dağıtılması Hakkında Yönetmelik, 1965 yılında Yabancılar Yasası değişikliği, 1978 yılında sığınma prosedürünü hızlandıran bir yasa değişikliği, 1980 yılında sığınma prosedürünü hızlandıran ikinci bir yasa değişikliği, 1982 yılında Sığınma Usul Kanunu, 1987 yılında Sığınma Usul Kanunu değişikliği, 1990 yılında Sığınma Kanunu değişikliği ve 1992 yılında yeni bir Sığınma Usul Kanunu değişikliği yapılmıştır⁸⁵. Bütün bu yasal düzenlemelerle Federal Hükümet, sığınma hakkının kapsamını sınırlandırmaya çalışmış, ancak bütün bunlara rağmen 1980’lerin başından itibaren Federal Almanya Cumhuriyeti’nde sığınma hukukunun anayasal

⁸² **HONG, HONG:** Mathias, Asylgrundrecht und Refoulementverbot, Nomos, Bremen 2006.s. 28.

⁸³ **DECKEL,** s. 282.

⁸⁴ Bkz., SODAN, Helge, Das Konzept der sicheren Dritt- und Herkunftsstaaten, in DE-PENHEUER, Otti/ GRABENWARTER, Christoph (Ed.), Der Staat in der Flüchtlingskrise, Ferdinand Schöningh, Paderborn 2016, s. 172 vd. (174).

⁸⁵ **ZİMMERMANN,** s. 12. vd.

temellerini değiştirmek için yasal literatürde açıklamalar yapılmıştır. Sığınma hukukunun normatif temellerinde yapılan değişiklikler de seksenlerin ilerleyen dönemlerinde tartışmaları durduramamıştır. 1980’li yılların sonuna gelindiğinde, sığınmacıların sayısı olağanüstü düzeye çıkmış, demir perde ülkelerinin de buna dâhil olmasıyla, Federal Almanya sığınmacılar için en cazip sığınma merkezi haline dönüşmüştür. 1990’lı yılların başında, federal devletlerin veya parlamento gruplarının, Federal Alman Anayasası’nın 16/2-c.2 hükmünde yer alan metni değiştirmek amacıyla girişimlerde bulunmaya başladıkları görülmektedir⁸⁶.

Federal Alman Anayasası’nın 16/2-c.2 hükmünde güvence altına alınmış olan sığınma hakkı, sınırsız haklardan biri olarak kabul edilmektedir. Sürekli artan sığınmacı sayısı göz önüne alındığında, sığınma hakkını sınırlandırmak için çok sayıda girişimde bulunulmuştur. Bu nedenle uygulayıcı, Anayasa’nın 18. Maddesinde düzenlenen “temel hakların kaybettirilmesi” düzenlemesini kullanma yoluna gitmiş, ancak bu da sorunu çözmemiştir⁸⁷.

Sığınma hakkını güvence altına alan Federal Alman Anayasası’nın 16/2-c.2 hükmünde değişiklik getiren ilk girişim, Bavyera Eyaletinin insiyatifi ile başlamıştır. Bavyera Eyaleti, 16. maddenin güvence altına aldığı bireysel temel hakkın kurumsal bir güvence olarak değiştirilmesi gerektiği yönünde bir girişimde bulunmuştur⁸⁸. Bavyera Eyaletinin teklifinden kısa bir süre sonra, Baden-Württemberg eyaleti de bir teklif hazırlamıştır. Bu teklifte Eyalet, bireysel haklar ilkesine bağlı kalmakla birlikte aynı zamanda, "zulüm uygulamayan güvenli menşe ülkeler" anlayışını resmi olarak ilk defa anayasa tartışmasına sokmaktadır. 1992 yılına gelindiğinde ise Baden-Württemberg, teklifini geliştirmiş, eski teklifine bir de güvenli üçüncü ülke kavramını dâhil etmiştir⁸⁹.

Federal Meclis’e getirilen ilk somut kanun teklifi, 18 Şubat 1992 tarihinde CDU/CSU parlamento grubu tarafından sunulmuştur. Bu teklifin en vurgulu kısmı, güvenli üçüncü ülke için liste düzenlemesi idi. Alman

⁸⁶ Buradaki temel etken, 1990’ların başında, Almanya’daki sığınmacıların sayısı daha önce görülmemiş seviyelere yükselmesidir. <https://www.bpb.de/politik/hintergrund-aktuell/160780/asylkompromiss-24-05-2013> (Erişim Tarihi: 23.12.2024).

⁸⁷ **CHORIANOPOULOS**, Birgit: Asylrecht und Gesetzesvorbehalt in Deutschland und Italien, Peter Lang, Berlin 1998, s. 81 vd.

⁸⁸ **ZIMMERMANN**, s. 24; **DECKEL**, s. 292.

⁸⁹ **DECKEL**, s. 292.

sığınma hukukunun anayasal temellerinde yapılacak herhangi bir değişiklik, Anayasa'nın 79. maddesinde öngörülen Federal Meclis ve Federal Konsey'in 2/3 çoğunlukla kabulünü gerektirmektedir⁹⁰. Bu nedenle, Federal Alman Federal Meclisi'nde SPD parlamento grubunun yanı sıra, sosyal demokrat yönetime sahip federe devletlerin çoğunluğunun onaylanması, 16. maddenin yeniden kaleme alınması veya 16a maddesinin yapımı için vazgeçilmez bir önkoşuldur. SPD parti yönetim kurulunun 13 Eylül 1992 tarihli kararı, böyle bir onay yolunda atılan ilk adımı oluşturmuştur. Bu, kısa bir süre sonra, Federal Konsey'deki Schleswig-Holstein Eyaleti tarafından masaya alınan bir çözüm önerisine yansımıştır. Bu başvuruda, güvenli menşe ülke ve güvenli üçüncü ülke kavramı, ilk kez bir sosyal demokrat federe devlet tarafından Alman sığınma yasası reformunun temeli olarak kabul edilmiştir. Bu reform teklifinde, Avrupa Adalet Divanı'nın söz konusu uluslararası hukuk sözleşmelerini yorumlama hakkına sahip olmasına rağmen, yabancı sığınma hukuku kararlarının karşılıklı tanınması olasılığı da dikkate alınmıştır. Yeni yapılan 16a maddesinin özü, parlamento müzakerelerine dayanmamış, daha ziyade esas olarak 6 Aralık 1992 tarihinde ortaya çıkan CDU/CSU, SPD ve FDP partileri arasındaki siyasi uzlaşmanın sonucu olmuştur⁹¹. Bu metnin yasal anlamı ne olursa olsun, Anayasanın 16a maddesi sadece bu uzlaşmanın arka planında anlaşılabilir. Buna göre, Anayasanın önceki 16. maddesinin 2. fıkrasının 2. cümlesi yerine, aşağıdaki ifadelerle yeni bir Madde, 16a maddesi eklenmiştir⁹²:

Hükme göre siyasi nedenlerle zulme uğrayanlara⁹³, sığınma hakkı tanınmıştır (16a/1). Ancak Avrupa Birliği üyesi bir devletten veya 1951

⁹⁰ 79. Maddenin 2. Fıkrasına göre Anayasa değişikliğine ilişkin yasa "Federal Meclis üyelerinin üçte ikisinin onayına ve Federal Konsey oylarının üçte ikisine bağlıdır".

⁹¹ WILL, Martin: Art. 16a, in: SACHS, Michael (Ed.), Grundgesetz Kommentar, 8. Bası, C.H.Beck, München 2018, KN.6. s. 120.

⁹² Aynı tarihte Fransa'da da bir anayasa değişikliği yapılmıştır. Almanya'dan farklı olarak Fransa'da sığınmacı sayısının artması değil, Fransız Anayasa Konseyi'nin bir iptal kararı anayasa değişikliğini getirmiş, buna göre Fransa, Anayasa'nın başlangıç kısmının 4. Maddesine dayanan her bir yabancıнын sığınma talebini inceleme yükümlülüğü altına girmiştir. DECKEL, s. 350.

⁹³ Die Verfolgte" kavramı, 1951 Cenevre Sözleşmesi bağlamında düşünüldüğünde "zulme uğrayanlar" anlamını vermektedir. Ancak bu kavramın bir diğer Türkçe karşılığı "kovuşturulanlar"dır. Hermann von Mangoldt'un 1949 tarihli parlamento toplantısında şunu söylediği bilinmektedir: "Şayet bir kişi, siyasi zulme uğrayanlar sığınma hakkından yararlanır derse, bu, siyasi zulme uğrayanlar iade edilmez anlamını taşır. Bu da cezai kovuşturulanlar iade edilir anlamına gelir ki sığınma hakkının

Cenevre Sözleşmesi ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin fiilen uygulandığı üçüncü bir devletten giriş yapan kişiler bu haktan yararlanamaz. Federal Konsey tarafından belirlenen Avrupa Birliği dışındaki bazı devletler, siyasi kovuşturma ve insanlık dışı muamelelerin olmadığı güvenli devletler olarak kabul edilir (16a/2). Bu düzenleme ile Almanya’da, AB dışındaki ülkelerden gelenleri siyasi kovuşturma, insanlık dışı cezalar ve baskılara karşı korumaya yönelik önlemler alınmak istenmiştir. Anayasa’nın 16a maddesi uyarınca, belirli durumlarda sınır dışı işlemleri hızlı bir şekilde gerçekleştirilebilir. Başvuru sahibinin itiraz hakkı bulunsa da özellikle AB üyesi ülkelerden ya da insan hakları açısından güvenli kabul edilen ülkelerden gelen başvurular bu kapsamda değerlendirilmektedir.

Federal Konseyce hukuk düzenlerine, hukukların uygulanmasına ve genel siyasi koşullarına göre siyasi zulüm, insanlık dışı veya aşağılayıcı ceza veya işlemler olmadığı konusunda sakınca bulunmayan devlet olarak belirlenen devletten gelen yabancı, siyasi zulme uğradığını gösteren kanıtlar sunmadığı sürece, kendisinin siyasi zulme uğramadığı varsayılır (16a/3).

Sığınma başvurularının ayrıntıları yasayla belirlenmek koşuluyla belirli koşullar altında reddedilmesini öngörmektedir. Bu koşullar, başvuru alan ülkenin güvenli üçüncü ülke olarak kabul edilmesi durumunda geçerlidir. Yani sığınma talebinde bulunan kişi, güvenli bir üçüncü ülkede bulunmuşsa veya oradan gelmişse, Almanya bu kişiye sığınma hakkı veremeyebilir (16a/4).

Alman Anayasası’nın 16a/5. Maddesi ise Avrupa Birliğine üye devletlerle ve üçüncü devletlerle yapılan sığınma başvurularının incelenmesi ve kararlarının karşılıklı tanınması konusundaki yükümlülükleri düzenler. Bu hüküm, özellikle AB ülkeleri arasında sığınma başvurularının değerlendirilmesi ve sığınma kararlarının tanınması süreçlerinde belirli bir

gayesidir.” Bkz., **FRÖHLICH**, s. 25. Biz bu kavramı 1951 Cenevre Sözleşmesi’nin kullandığı anlamda düşünüyoruz ve “zulme uğrayanlar” olarak kabul ediyoruz. Ayrıca, Federal Alman Anayasası’nın şerhlerine de baktığımızda bu kavramı zulme uğrayanlar olarak kullanmaktadırlar. **WILL**, KN. 15; Ayrıntılı olarak bkz., **ZİMMERMANN**, Andreas/ **TAMS**, Christian: Art. 16a, Berliner Kommentar zum Grundgesetz, **FRIAUF**, Karl Heinrich/**HOFLING**, Wolfram (Ed.), Schmid, Berlin 2009, KN. 65 vd. Ayrıca **BLECKMANN**, Federal Alman Federal Anayasa Mahkemesi’nin bu kavramı tanımlarken, 1951 Cenevre Sözleşmesi’nin tanımını esas aldığını ifade etmektedir. 1951 Cenevre Sözleşmesi ise siyasi kovuşturulanlar kavramını değil, zulme uğrayanlar kavramını kullanmaktadır. Bkz., **BLECKMANN**, Albert: **Staatsrecht II, Grundrechte**, 4. Bası, Carl Heymanns, Köln/Berlin/Bonn/München 1997, s. 1118.

koordinasyon ve uyum sağlamayı amaçlamaktadır. 16a/5, aynı zamanda 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne taraf devletlerin, yükümlülükleri ile uyumlu bir şekilde uygulanması gerektiğini vurgular.

Bu düzenlemeyi getiren partiler üstü sığınma uzlaşısının amacı "gerçekten siyasi zulme karşı koruma ve sığınma sağlamak, ancak sığınma hakkına karşı haksız bir başvuruyu da önlemektir"⁹⁴. Bunun için de Anayasanın değiştirilmesi kaçınılmaz görülmüştür. Ayrıca anayasal düzenlemeyi takiben, Sığınma Usul Kanunu ve Federal Sığınmacı Yardım Yasası Yabancılar Yasası ev Vatandaşlık Yasasına ilişkin hükümler de yenilenmiştir⁹⁵. Bu arada Finlandiya, Norveç, Avusturya, Polonya, İsveç, İsviçre ve Çek Cumhuriyeti Anayasa'nın 16a maddesinin 2. Fıkrası bağlamında güvenli üçüncü ülke olarak ve Bulgaristan, Gambiya, Gana, Polonya, Romanya, Slovakya, Çek Cumhuriyeti ve Macaristan güvenli menşe ülke olarak yasa ile tespit edilmiştir⁹⁶. 2005 yılında, güvenli menşe ülke listesine İsviçre ve Norveç eklenmiş, 2015 yılında ise yeni bir liste oluşturularak Arnavutluk, Bosna Hersek, Gana, Kosova, Makedonya, Karadağ, Senegal ve Sırbistan bu listeye ilave edilmiştir⁹⁷. Bu ülkelerden gelen kişiler ya da geçerli belgelere sahip olmayan kişiler Almanya'da havaalanlarında hızlandırılmış prosedüre tabi tutulmakta ve sonuçlar belirleninceye kadar havaalanlarındaki özel alanlarda bekletilmekteydiler⁹⁸.

Federal Almanya Cumhuriyeti tarafından talepleri reddedilen birkaç sığınmacı, anayasa değişikliğinin önemli iki ayağına yani güvenli üçüncü ülke ve güvenli menşe ülke hükmüne karşı, anayasa şikâyeti yolunda gitmişler ancak Federal Anayasa Mahkemesi, 14 Mayıs 1996 tarihli üç kararında, anayasa değişikliği ile getirilen bu iki hükmü anayasaya uygun bulmuştur⁹⁹.

⁹⁴ Ayrıca, Anayasa değişikliği kabul edilmeden önce, daha 1992 yılının Aralık ayında, Polonya ve Çek Cumhuriyeti ile sığınmacıları geri kabul antlaşması görüşmelerine başlanmıştır ve değişikliğin kabulü öncesinde, Polonya ile geri kabul antlaşması yapılmıştır. **DECKEL**, s. 299.

⁹⁵ **WILL**, KN.6.; **DECKEL**, s. 298.

⁹⁶ **DECKEL**, s. 298.

⁹⁷ Alman Sığınma Yasası'nın Ek I ve Ek II için https://www.gesetze-im-internet.de/asylvfg_1992/BJNR111260992.html, (Erişim Tarihi: 22.09.2024).

⁹⁸ **SELM**, s. 37; **ERİŞ**, s. 97.

⁹⁹ **RENNER**, Günter: Was ist vom deutschen Asylrecht geblieben, in: ZAR 1996, s. 103 vd.; Krş., **DECKEL**, s. 303.

1. Anayasanın 16 a/3 Hükmüne Göre Güvenli Menşe Ülke

Daha önce ifade edildiği üzere, Federal Alman Anayasasının 16a/3. hükmüne göre “Federal Konseyin onayını gerektiren bir yasa ile hukuk düzenlerine, hukukun uygulanmasına ve genel siyasi koşullara göre siyasi zulüm, insanlık dışı veya aşağılayıcı ceza veya işlemler olmadığı konusunda sakınca bulunmayan devletler belirlenebilir. Böyle bir devletten gelen yabancı, siyasi zulme uğradığını gösteren olgular sunmadığı sürece, kendisinin siyasi zulme uğramadığı varsayılır”. Bunun anlamı güvenli menşe ülkesinin kanunla belirlenmesi gerektiğidir. Kanun koyucu güvenli menşe ülkeyi tespit ederken, o ülkenin hukuk düzenini, hukukun uygulanmasını ve genel siyasi koşullarını göz önünde bulundurmak zorundadır. Şayet bütün bu unsurlar doğrultusunda o ülkede kişilere siyasi zulüm, insanlık dışı veya aşağılayıcı ceza veya işlemler uygulanmadığı konusunda kanaat oluştursa kanun koyucu, o ülkeyi Sığınma Kanunu’nun ekindeki güvenli menşe ülke listesine alır.

Güvenli menşe ülke düzenlemesi, güvenli üçüncü ülke düzenlemesini tamamlayıcı olarak hem Anayasanın 16a maddesinde ve hem de AB Asgari Usul Standartları Yönergesinde kabul edilmiş bir düzenlemedir. Bu düzenleme de 1993 tarihli sığınma hakkına ilişkin reform ile 16a maddesine girmiştir. Güvenli menşe ülke düzenlemesi, Anayasanın 16a maddesinin 4. fıkrası ile birlikte belirli sığınma hakkı talepleri için kısaltılmış denetim prosedürü getirmektedir¹⁰⁰.

Güvenli menşe ülke, birçok yabancının ileri sürdüğü siyasi zulüm iddiasının kendi menşe ülkesinde yaşadığı kişisel koşullara değil, menşe ülkedeki genel siyasi ya da insan haklarına ilişkin durumlara dayanarak gerekçelendirilmesi gerektiği bilgisine dayanmaktadır. Bu bilgi Anayasanın 16a/3. maddesi yoluyla sığınma prosedürünün değiştirilmesi için dayanak olmuştur. 16a/3. hükmü, kanun koyucuya belirli koşullar güvence altına alınmak kaydıyla, belirli ülkelerin siyasi ve insan haklarına ilişkin durumları konusunda kanaat oluşturma yetkisi vermektedir. Böylece sığınma hakkının kontrolü, kişinin menşe ülkesindeki siyasi ve insan haklarına ilişkin durum söz konusu olduğunda, kanun koyucunun kararı ile tespit edilebilmektedir. Bunun yanında kişinin, menşe ülkedeki genel durumu değil de kendisine ilişkin siyasi zulüm uygulandığını ya da tehdidi

100 ZİMMERMANN/TEMS, KN.173.

altında olduğunu ileri sürmesi durumunda, mahkemelerin ve hatta Federal Göç ve Mülteci Dairesinin bu vakıayı kontrol etme yükümlülüğü vardır. Esas itibarıyla, Anayasanın 16a/3 hükmü sığınma prosedüründeki ispat yükünü değiştiren bir varsayım kuralıdır¹⁰¹.

Varsayım düzenlemesi, milletlerarası hukukun temel ilkelerine aykırılık teşkil etmemektedir. 1951 Cenevre Sözleşmesi'nin 3. maddesi ayrımcılık yasağını düzenlemektedir. Buna göre sözleşmeciler devletler, mülteciyi ırkı, dini veya menşe ülkesi sebebiyle farklı muameleye tabi tutmaksızın sözleşmeyi uygulamakla yükümlü kılınmakta ve bu yükümlük kabul prosedürü için de uygulama alanı bulmaktadır. 1951 Cenevre Sözleşmesi'nin 3. maddesi dar yorumlanmalıdır. 3. madde menşe ülke sebebiyle her türlü farklı muameleyi yasaklamamakta, bilakis sadece maddi olarak gerekçelendirilemeyen farklılıkları yasaklamaktadır. Fakat güvenli menşe ülkeler listesini oluşturma maddi sebeplerle savunulabilen farklı muamelenin gerçekleştirilmesini göstermektedir¹⁰².

Güvenli menşe ülke düzenlemesi, benzer ifadeye rağmen güvenli üçüncü ülke düzenlemesinden farklılık göstermektedir. Güvenli menşe ülkenin güvenli üçüncü ülkeden birinci farkı, güvenli menşe ülke düzenlemesi farklı bir yasal düzenlemeye dayanmaktadır. Güvenli menşe ülke düzenlemesinin konusu, güvenli üçüncü ülkeden farklı olarak, zulüm uygulanmayan ve zulüm karşısında koruma bulanabilecek bir transit ülke değildir. Bilakis güvenli menşe ülke düzenlemesi menşe ülkenin kendisini esas almaktadır. Burada bir sığınma talep sahibinin menşe ülkesinde siyasi zulüm karşısında güvenli olup olmadığı sorulmaktadır. O halde 3. fıkra düzenlemesi güvenli üçüncü ülkesindeki güvence, menşe ülkede zulüm uygulanması durumunda önem arz edecektir¹⁰³.

Ayrıca ortaya çıkan hukuki sonuçları itibarıyla da güvenli menşe ülke, güvenli üçüncü ülkeden ayrılmaktadır. Güvenli menşe ülke ilkesi, sığınmacının geldiği menşe ülkenin zulüm uygulamayan bir ülke varsayımına dayandırılmaktadır. Bu varsayım istisnai durumlarda aksi ispat edilebilir bir varsayımdır. Şayet sığınma talep sahibi, yasal olarak listede

¹⁰¹ ZIMMERMANN/TEMS, KN.174.

¹⁰² ZIMMERMANN/TEMS, KN.175.

¹⁰³ Randelzhofer in: MAUNZ/DÜRIG, KN. 93; ZIMMERMANN/TAMS, KN. 176.

olan güvenli menşee ÷lkede kendisine zulüm uygulandığını ispat edebilirse, böyle bir durumda kendisine sığınma hakkı bahşedilir¹⁰⁴.

2. Güvenli Menşee Ülkenin Belirlenmesi

Hangi ülkenin güvenli menşee olarak kabul edilebileceğini, ancak kanun koyucunun kendisi Anayasa’nın 16a/3 hükmü doğrultusunda, onaya tabi bir federal yasa ile tespit edebileceği ifade edilmektedir. 23 Haziran 1993 tarihli Sığınma Usul Kanunu, Yabancılar Kanunu ve Vatandaşlık Kanunu’na ilişkin kanun değışikliğinde yasa koyucu bu seçeneği kullanmış ve bir güvenli menşee ÷lke listesi oluşturmuştur. 1982 tarihli Sığınma Usul Kanunu’na oluşturulan Ek II ile bazı ÷lkeler güvenli üçüncü ÷lke ve güvenli menşee ÷lke olarak kategorilendirmiştir. Bu güvenli menşee ÷lkeler, Bulgaristan, Gana, Polonya, Romanya, Senegal, Slovakya Cumhuriyeti, Çek Cumhuriyeti ve Macaristan idi¹⁰⁵. Liste en son 2015 yılında büyük tartışmalarla güncellenmiştir¹⁰⁶. Federal Alman Sığınma Yasası’nın 29a/2 hükmüne göre güvenli menşee ÷lkeler, Avrupa Birliği ÷lkeleri ile Ek II’de ismi geçen ÷lkelerdir. Ek II’de ismi geçen ÷lkeler ise Arnavutluk, Bosna Hersek, Gana, Kosova, Makedonya, eski Yugoslavya Cumhuriyeti, Montenegro, Senegal ve Sırbistan’dan oluşmaktadır¹⁰⁷.

Sığınma Kanunu’nun 29a maddesinin 3. fıkrasına göre federal hükümet, bir ÷lkeyi güvenli ÷lke olarak sınıflandırma ön koşulu artık geçerli değilse yasal düzenleme ile (Federal Konsey’in onayı olmaksızın) listeden çıkarabilir. Böyle bir durum gerçekleştiğinde, o ÷lkenden gelen sığınmacılara olağan sığınmacı muamelesi yapılacaktır. Federal Almanya Cumhuriyeti bunu, Gambiya için 6 Ağustos 1994 yılında yapmıştır¹⁰⁸.

Bir menşee ülkenin Anayasa’nın 16a/3 hükmüne binaen güvenli olup olmadığı kanun koyucu tarafından soyut, genel ve önceden araştırılır. Bu

¹⁰⁴ ZİMMERMANN/TAMS, KN. 176.

¹⁰⁵ ZİMMERMANN/TAMS, KN. 177.

¹⁰⁶ https://www.gesetze-im-internet.de/asylvfg_1992/BJNR111260992.html (Erişim Tarihi: 5.09.2024).

¹⁰⁷ Bkz., https://www.gesetze-im-internet.de/asylvfg_1992/BJNR111260992.html (Erişim Tarihi: 5.09.2024).

¹⁰⁸ BABO, Markus: Kirchenasyl Kirchenhikesie, Litt, Münster vd. 2001, s. 210, dpn. 69; ZİMMERMANN/TERMS, KN.179. Babo’ya göre Gambiya, 31.03.1995 tarihli Kanun ile listeden silinmiştir.

süreç Federal Alman Anayasa Mahkemesi tarafından “gerçeklerin kanıtların beklenen değerlendirilmesi” şeklinde ifade edilmektedir¹⁰⁹. Güvenli menşe ülkelerden gelen sığınmacıların başvuruları, başvuru sahibinin menşe ülkesindeki genel duruma rağmen zulme uğrayabileceği sonucuna varılmasını haklı çıkaracak gerçekler veya kanıtlar sunmaması halinde, açıkça temelsiz olarak değerlendirilecektir¹¹⁰.

Kanun koyucunun hükmü hem Federal Göçmen ve Mülteciler Dairesi ve hem de idare mahkemeleri için bağlayıcıdır. Şayet bir mahkeme, dava esnasında bir ülkenin güvenli menşe ülke olmadığını tespit ederse, bunu Anayasa’nın 100/1 hükmüne göre bekletici sorun yapar ve somut norm denetimi yoluna gider.

3. Güvenli Menşe Ülkenin Koşulları

Anayasa’nın 16a/3 hükmü güvenli menşe ülke hükmünü, biçimsel ve maddi koşullara bağlamaktadır. Düzenleme, biçimsel anlamda federal yasa tarafından yapılmaktadır. Bu yasa yetki paylaşımı sonucunda Federal Konseyin onayına bırakılmamış, iktidar ile muhalefet arasındaki bir uzlaşma ile Federal Konseyin onayına bırakılmıştır.

Bir ülkenin güvenli menşe ülke sayılabilmesinin maddi koşulları ise Anayasanın 16a/3 hükmünde güvenli olarak sınıflandırılan devletler için bazı ölçütler sayılarak tespit edilmiştir. Bunlardan birincisi, güvenli menşe devletin belirli maddi koruma standartlarına sahip olmasıdır. Devlet ülkesinde yaşayan kişilere, ne bir siyasi zulüm de de insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ya da ceza uygulanmayacağı garantisini vermelidir. Anayasanın 16a/3 hükmüne göre yapılacak bu değerlendirme sonucunda menşe ülkede, hukuk düzenine, hukukun uygulanmasına ve genel siyasi koşullarına göre siyasi zulüm, insanlık dışı veya aşağılayıcı ceza veya işlemler olmadığı anlaşılırsa, o ülke güvenli menşe ülke olarak kabul edilebilecektir. Burada üzerinde durulması gereken, siyasi zulüm ve insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ya da cezadan Alman Hukukunda ne anlaşılması gerektiğidir. Ancak şunu da belirtmeliyiz ki menşe ülkenin maddi koruma standartlarından anlaşılması gereken, o devlette zulüm

¹⁰⁹ BVerfGE 94, s. 115 vd; <https://www.servat.unibe.ch/Dfr/bv094115.html>, KN 65 (Erişim Tarihi: 5.09.2024).

¹¹⁰ <https://asylumineurope.org/reports/country/germany/asylum-procedure/the-safe-country-concepts/safe-country-origin/> (Erişim Tarihi: 7.09.2024).

uygulanmaması ve AİHS’nin 3. maddesi bağlamında insana hakları standartlarına uyulmasıdır. Bu iki koşul kümülatif olarak yerine getiriliyor ise böyle bir durumda o ülkenin güvenli menşe ülke olma koşullarına bakılabilir¹¹¹.

Bir ülkenin güvenli menşe ülke olarak kabul edilebilmesi için, o ülkede kişilere siyasi zulüm veya insanlık dışı ve aşağılayıcı ceza veya muamele uygulanmaması gerekmektedir. Bundan anlaşılması gereken; öncelikle bir ülkede sığınma hakkına konu olabilecek zulüm uygulamalarının olmaması demektir¹¹². Buradaki temel ölçüt, AİHS’nin 3. maddesinin şartlarıdır. Mesela bir ülkede ölüm cezasının varlığı, o ülkenin güvenli ülke olarak kabul edilmesini imkânsız kılar¹¹³.

Bu şartları yerine getiren bir ülkenin güvenli olarak kabul edilebilmesi için, o ülkenin hukuk düzenine, hukuki uygulamalarına ve o ülkenin genel manada siyasi ilişkilerine bakmak gerekmektedir. Bir ülkenin hukuk düzeninden, kişileri her türlü zulüm ve insanlık dışı muameleler karşısında koruyan hukuki düzenlemeler, hukuki uygulamalardan ise yürürlükteki hukuk düzeni ve hatta bu hukuk düzeninin uluslararası sözleşmelerden doğan yükümlülükleri yerine getirip getirmediği anlaşılmaktadır. Siyasi ilişkilerden anlaşılması gereken ise hukuk düzeni ile toplum yapısı bağlamında hukuk devleti ve bireylerin özgürlüklerinin korunması anlaşılmalıdır¹¹⁴. Bütün bunların yanında, o ülkede hukuk güvenliği olsa dahi, pratikteki hukuk uygulamaları bir devletin güvenli olup olmadığı hususunda belirleyici ölçütü oluşturmaktadır.

a. Siyasi Zulüm

Federal Alman Anayasası’nın 16a/1 hükmünde siyasi zulüm, sığınma hakkı tanıma sebebi olarak ifade edilmektedir. Anayasanın 16a/3 hükmüne göre ise “... bir yasa ile hukuk düzenlerine, hukukların uygulanmasına ve genel siyasi koşullarına göre siyasi zulüm, insanlık dışı veya aşağılayıcı ceza veya işlemler olmadığı konusunda sakınca bulunmayan devletler” güvenli menşe ülke olarak tanımlanmaktadır.

Siyasi zulüm kavramını sığınma hakkına konu olabilecek şekilde vurgulayan tek anayasa Federal Alman Anayasası’dır. Anayasanın 16a/1

¹¹¹ ZİMMERMANN/TAMS, s. 183.

¹¹² BECKER, KN. 197.

¹¹³ BECKER, KN. 197 vd.

¹¹⁴ BECKER, KN. 199.

hükmüne göre siyasi zulüm, sığınma hakkı tanınmasının ön şartıdır. Anayasanın 16a/3 hükmünde ise siyasi zulüm uygulanması halinde devletlerin, güvenli menşe ülke olarak tanınmayacakları vurgulanmıştır. Ancak bütün bunlara rağmen siyasi zulüm kavramı, Federal Alman Anayasası'ndan tanımlanmamıştır¹¹⁵.

Alman içtihadı “siyasi” kavramı konusunda siyaset bilimi bağlamında açıklamaları reddetmiş, “siyasi zulüm” kavramını 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi'nin 1A maddesinin 2. fıkrası doğrultusunda ele almıştır¹¹⁶. Başka bir ifade ile Alman içtihadının sığınma hakkı bağlamında “siyasi” kavramından, Max Weber'in siyaset anlayışı ifade edilmemektedir¹¹⁷.

Federal Alman Yüksek İdare Mahkemesi Alman Anayasası'nın düzenlediği “siyasi zulüm” kavramını 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi'nin 1A maddesinin 2. fıkrası ile bağlantılı olarak tanımlamaktadır. Yüksek Mahkeme'ye göre zulme uğrayan, “ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi görüşleri yüzünden vücut veya yaşamına yönelik tehlike veya sınırlamalar şeklinde zulüm uygulanan veya benzer zulüm uygulamalarına yönelik haklı korkusu var olan kişidir”¹¹⁸. Federal Alman Federal Yüksek İdare Mahkemesi'ne göre 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi'nin 1A maddesinin 2. fıkrası politik zulmün her türünü kapsayacak niteliktedir. Buna göre zulmün siyasi karakteri, müdahale veya onun esasını oluşturan yöneliminden kaynaklanırken, zulmün unsurları onun türü ve yoğunluğunda ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle siyasi sebeplerle zulüm, devlet tarafından yapılan ihlallerin altında yatan nedenlere bağlıdır¹¹⁹.

Alman Federal Anayasa Mahkemesi ise siyasi zulüm kavramındaki tartışmalı olan “siyasi” kavramını “siyaset” ile sınırlandırılmış bir konu alanı olarak görmemekte, Mahkeme bu kavramı daha ziyade tarihsel sü-

¹¹⁵ BLECKMANN, s. 1118.

¹¹⁶ PIEROTH, Bodo: GG Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland, Beck, München 1997, s. 372.

¹¹⁷ ISENSEE, Josef: Verfassungsrecht als “Politisches Recht, in: Handbuch Des Staats Rechts, B. XII, 3. Basi, 2014 Heidelberg, s. 483 vd.

¹¹⁸ BVerwGE 67, s. 184 vd.; Krş. BLECKMANN, s. 1118 vd.

¹¹⁹ BVerwGE 67, s. 186 vd.

reçte yaşanmış siyasi zulümler ve zulümden kaynaklanan mağduriyetlerle ilişkilendirmektedir¹²⁰. Mahkemenin ifadesi ile siyasi zulüm; “Alman Anayasası siyasi zulüm kavramını tam tanımlamamıştır. Anayasanın lafzından da bir tanımlama türetilemez. Anayasa Koyucu, Anayasanın 16/2-c.2 maddesinde hüküm altına aldığı siyasi zulüm kavramını içerik olarak uluslararası hukuktaki sığınma hakkı kurumu ile bağlantılandırmıştır. Böylece daha sonra yabancılara sığınma ve sığınma hakkı tanınması olarak anlaşılan bireysel bir öznel temel hak tasarlanmış, bu ise özellikle Nazi döneminde ve 1945’ten sonra sayısız zulüm ve sınır dışı etme olaylarının yaşanmış deneyimini yansıtmıştır. Kurucu Mecliste de ifade edildiği gibi sığınma hakkına ilişkin temel düşünce, “kişilerin kendi ülkelelerinde, siyasi sistemin onları özgürlüklerinden, yaşamlarından veya mallarından mahrum etmesinden dolayı” kabul edildiğine dayanmaktadır.

Bu temel fikre göre, öğretide ve özellikle içtihadta, aynı zamanda “siyasi” sıfatının siyaset ile sınırlı olmadığı, belirli koşullar altında herhangi bir zamanda ortaya çıkabilecek tüm halleri tanımlaması gerektiği 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi’nin mülteci temelinde siyasi olarak zulüm gören teriminin daha ayrıntılı tanımlanması ve sınırlandırılması anlayışıyla iktibas edilmiştir. Bu da Avrupa’da büyük mülteci sorununa yol açan tarihsel olarak yaşanmış siyasi zulüm ve zulüm mağduriyetlerinin Sözleşme ile çözümlenmesine yardımcı olması düşüncesine dayanmaktadır. Bu kavram ırkı, dini, milliyeti, sosyal bir gruba aidiyeti ya da siyasi kanaatleri nedeniyle esaslı zulüm korkusu haline atıfta bulunarak, tarihsel deneyime göre, en sık ve belirleyici başlangıç noktaları ve baskı için referans noktaları olan insan özelliklerini ve davranışlarını, diğer insanlara ve farklı şekillerde düşünmeye devam edenlere zulüm uygulamalarını ifade etmektedir”¹²¹.

Alman öğretisi ise siyasi zulüm kavramını, Alman içtihadını izleyerek ve 1951 Cenevre Sözleşmesi’nin 1A maddesinin 2. Fıkrasını esas alarak tanımlamıştır. Öğretide genel kabul gören bir anlayışa göre siyasi

¹²⁰ IPSEN, Jörn: Staatsrecht II (Grundrechte), Luchterhandi Neuwied 1997, s. 389 vd.

¹²¹ BVerfGE 80, s. 315; bkz. <https://www.servat.unibe.ch/Dfr/bv076143.html> (Erişim Tarihi: 22.07.2024).

kavramı, daha ziyade devlet kurumlarını, yarı devlet kurumlarını ve devletle bağlantılı olan yapı ve o yapıların kısımlarını işaret etmektedir¹²². Alman öğretisine göre siyasi zulme uğrayan; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korkan kişidir¹²³.

Federal Alman Anayasasının 16a/1 hükmünde kullanılan siyasi zulüm kavramı sığınma hakkı tanınmasının şartı iken, 16a/3. fıkrasında kullanılan siyasi zulüm kavramı güvenli menşe ülke olarak tanınma şartını oluşturmaktadır. Ancak öğretilerde ve içtihatla savunulan görüşe göre bu iki kavramın muhtevasında bazı farklılıklar mevcuttur. Mesela 16a/1 hükmünde kullanılan siyasi zulüm kavramı bir sığınma talep sahibini zulme uğradığı ya da zulüm korkusu yaşadığı ülke toprakları içinde zulüm ya da haklı zulüm korkusundan kurtulmak için alternatif kaçış yerleri varsa, mesela başka bölge ya da şehirlere göç edildiğinde zulüm uygulanmıyor ya da haklı zulüm korkusu yaşanmıyorsa, bu durumda siyasi sığınma talebinin ret gerekçesini oluşturur. Ancak güvenli menşe ülkesi olmanın ön şartı olan siyasi zulüm halinde ise; bir ülkenin topraklarının bazı yerlerinde, bir bölgesinde ya da bir şehrinde zulüm uygulanıyor ya da haklı zulüm korkusu var ise; o ülke güvenli menşe ülke olarak tanınmaz¹²⁴. Aynı şekilde bir devlet topraklarında herhangi bir halk grubu, zulümden muzdarip ise sığınma talep sahibinin o sosyal gruba aidiyetine bakılmaksızın o devlet güvenli menşe ülke olarak kabul edilemez. Ancak yabancı, Anayasasının 16a/1 hükmüne göre sığınma talep eder ise kişi zulüm gören ya da haklı zulüm korkusu içinde olan gruba ait olması durumunda kendisine sığınma hakkı tanınır¹²⁵.

Burada yapılan menşe ülke düzenlemesi yorumu bir bakıma uluslararası hukukun gereğidir. 1951 Cenevre Sözleşmesi'nin 33. maddesi ile güvence altına alınmış olan geri gönderme yasağı, güvenli menşe ülke tespitinde bir devletin bir bütün olarak incelenmesini gerektirmektedir. Bir yabancıнын menşe ülkesine geri gönderirlerken, o kişiye menşe ülke

¹²² SACHS, Michael *Verfassungsgrecht II Grundrechte*, 3. Bası, Springer, Berlin Heidelberg 2017, s. 623.

¹²³ SCHMİDT, Rorf: *Grundrechte*, 3. Bası, R.S. Verlag, Grasberg bei Bremen 2001, s. 401; EPPİNG, Volker: *Grundrechte*, 7. Bası, Springer, s. 488; PİEROTH, Bodo /SCHLİNK, Bernhard: *Grundrechte Staatsrecht II*, 12. Bası, C.F. Müller Verlag, Heidelberg 1996, s. 271.

¹²⁴ BVerfGE 94, s. 115 vd.; Krş., ZİMMERMANN/TAMS, KN. 185.

¹²⁵ BVerfGE 94, s. 115 vd.

topraklarında zulüm uygulanmayacağı ya da onun zulüm tehdidine maruz kalmayacağı dikkate alınmalıdır¹²⁶.

b. İnsanlık Dışı ya da Aşağılayıcı Ceza veya Muamele

Federal Alman Anayasasının 16a/3 hükmüne göre bir ülkenin güvenli menşe ülke olarak tanınabilmesi için aranan bir diğer unsur, o ülkede kişilere insanlık dışı veya aşağılayıcı ceza veya muamele uygulanmamasıdır. Bu surette Alman Anayasa Koyucu, AİHS’nin 3. maddesi ile güvence altına alınmış olan bir hakkı içselleştirmiş olmaktadır.

Anayasanın 16a/3 hükmü bağlamında hangi muamelelerin insanlık dışı veya aşağılayıcı olduğu AİHM’nin AİHS’nin 3. maddesinin yorumundan tespit edilmektedir. Buna göre insanlık dışı veya aşağılayıcı muamelelerin yaşandığı devletler, güvenli menşe ülke olarak kabul edilmeyecek, o ülkelerden gelen sığınma başvuruları hızlı yargılama davasına konu olmayacaktır¹²⁷.

Bununla birlikte, 16a/3 hükmünde belirtilen standartların ihlallerinin birbirinden bağımsız tek tek vakalar olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Düzenleme, menşe ülkedeki mevcut durumun değerlendirilmesini şart koştuğundan, bir devletin topraklarında insanlık dışı veya aşağılayıcı ceza veya muamele uygulanması çok seyrek değil, yoğun bir şekilde ortaya çıkarsa, böyle bir durumda o ülke güvenli menşe ülke olarak adlandırılmaz.

Diğer yandan, bir ülkede idam cezası uygulanıyor ise o ülkenin güvenli ülke olup olmadığı konusu tartışmalıdır. Ölüm cezasının uygulanması halinde, uygulayıcı devletin güvenli menşe ülke sayılıp sayılmayacağı sorusunun cevabı, ölüm cezasının uygulanmasının insanlık dışı veya aşağılayıcı ceza veya muamele olarak kabul edilip edilmeyeceğine bağlıdır. AİHM’nin kararlarına göre bu soruyu yeknesak cevaplamak mümkün değildir.

c. Karinenin Aksini İspat

Güvenli bir ülkeden seyahat eden bir kişiye sığınma hakkı tanınmaz çünkü bir yabancıнын sığınma hakkı talebinde bulunabilmesi için kendisine zulüm uygulanan bir ülkeden gelmesi gerekmektedir¹²⁸. Ancak bu

¹²⁶ ZIMMERMANN/TAMS, KN. 187.

¹²⁷ BVerfGE 94, s. 115 vd.

¹²⁸ BECKER, m. 16a, KN. 195; ZIMMERMANN/TAMS, m. 16a, KN. 173 vd.

durum, kişinin sığınma talebinde bulunmasını engellememekte, sadece sığınma hakkından yararlanamaması sonucunu doğurmaktadır¹²⁹. Buna rağmen, güvenli menşe ülkeden gelen kişi sığınma hakkına dayanmak isterse, o ülkenin güvenli ülke karinesinin yokluğunu, kendisine zulüm uygulandığı yönündeki iddiaları ispat yükü başvuru olacaktı¹³⁰.

Burada dikkate alınması gereken noktalar, güvenli ülke olarak adlandırdığımız ülkenin hangi ülke olduğu, başka bir ifadeyle güvenli menşe ülkenin tespiti, ülkenin bir kısmında zulüm uygulanması durumunda o kişinin ülkenin bir başka bölgesine kaçarak zulümden kurtulması halinin varlığıdır. Mesela, ülkenin güney doğusunda zulme uğrayan bir kişinin batıya göç etmesi durumunda, kendisine uygulanan zulümden kurtulması muhtemel ise bu kişiye sığınma hakkı tanınmaması gerekmektedir¹³¹.

İspat yükümlülüğü, menşe ülkede dâhili bir koruma alternatifi veya korumanın bulunduğunu veya başvuru sahibinin uluslararası korumadan çıkarılmasını öngören unsurların mevcut olduğunu savunması durumunda vaka görevlisine geçer. Bu geçiş, başvuru sahibinin menşe ülkesinde daha önceden işkence ya da ciddi zararlara veya bu tür işkence ya da zarara yönelik doğrudan tehditlere maruz kaldığını göstermesi durumunda da gerçekleşir. Güvenli menşe ülke kavramının uygulanması gibi ispat yükümlülüğünün başvuru sahibine geçtiği durumlar da vardır¹³².

Bazı Üye Ülkeler, güvenli menşe ülke kavramını getirmiş ve bazı ülkeleri, ulusal mevzuatlarına göre güvenli menşe ülkeler olarak belirlemiştir. Ulusal mevzuata ve uygulamaya bağlı olarak, başvuru sahibi böyle bir ülkeden geliyorsa, başvuru sahibi karşı göstergeler sunmadığı sürece vaka görevlisi, bunun başvuru sahibinin güvenliğine yönelik olduğunu varsayabilir. Bir ülkenin güvenli olarak tanımlanması, o ülkenin her bir vatandaşına mutlak bir güvenlik garantisi sağlamaz. Başvuru sa-

¹²⁹ Bunun için Alman öğretisinde de ifade edildiği üzere, bu kişilere hızlı prosedür ve hızlı yargılama uygulanmakta kendilerine kısa süreli geçici bir oturma hakkı tanınmaktadır. Bkz., BECKER, s. 407.

¹³⁰ BECKER, s. 407.

¹³¹ Bu konuda diğer Avrupa ülkelerindeki düzenlemeler için bkz., SCHOENE-MANN, NVwZ 1997, s. 1049.

¹³² <https://euaa.europa.eu/sites>, s. 5 (Erişim Tarihi. 11.11.2024).

hibinin belirli koşullarda ülkeyi güvenli hissetmeme hususunda ciddi sebeplerin bulunduğunu gösterdiği takdirde, ülkenin güvenli olarak belirlenmiş olması artık başvuru sahibini ilgilendirmez. Ulusal kılavuzlar ve uygulamalara göre vaka görevlisi başvuru sahibine, başvuru sahibini buna göre bilgilendirmek ve bunu kişisel mülakata ele almak da dâhil olmak üzere, karşı göstergeler sunmak için etkili bir fırsat vermelidir¹³³.

E. Türk Hukukunda Güvenli Menşe Ülke

Güvenli ülke kavramı, Türkiye'nin uluslararası koruma prosedüründe, kabul edilebilirlik prosedüründe gündeme gelmektedir. YUKK'da ilk iltica ülkesi ve güvenli üçüncü ülke kavramları yer almakta ancak güvenli menşe ülke kavramı bulunmamaktadır. Bir başvuru sahibinin Türkiye'ye ilk iltica ülkesinden veya güvenli üçüncü ülkeden geldiğinin tespit edilmesi halinde, YUKK m. 72 uyarınca kabul edilemezlik kararı verilecektir.

Türk mevzuatında, ilk iltica ülkesi ve güvenli üçüncü ülkeyi düzenleyen YUKK 73. ve 74. maddelerin yanında, Alman Sığınma Yasası'nın 29a maddesi ya da Federal Almanya Cumhuriyeti'nin 16a/ 3. fıkrası benzeri bir hüküm mevcut değildir. Ancak, YUKK'nın 78/4 hükmüne göre başvuru sahibi için “zulüm veya ciddi zarar görme tehdidine karşı vatan-daşı olduğu ülke veya önceki ikamet ülkesinin belirli bir bölgesinde koruma sağlanabiliyorsa ve başvuru sahibi, ülkenin o bölgesine güvenli bir şekilde seyahat edebilecek ve yerleşebilecek durumdaysa, başvuru sahibinin uluslararası korumaya muhtaç olmadığına karar verilebilir.

YUKK'nın 78/4 hükmüne de ifade edildiği üzere bir kişinin, zulüm veya ciddi zarar görme tehdidine karşı vatandaşı olduğu ülke veya önceki ikamet ülkesinin belirli bir bölgesinde koruma sağlanabiliyorsa, uluslararası korumaya muhtaç olmadığı kabul edilmektedir¹³⁴. 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne göre bir kişi, zulüm, zulüm korkusu veya ciddi zarar görme tehdidi ile menşe ülkesinin veya vatansız ise son ikamet ettiği ülkenin dışında bulunuyor ise mülteci olarak kabul edilebilir¹³⁵. Şayet bir kişi, yurt dışına gitmeksizin, yaşadığı bölgeyi terk edip başka bölgelerde zulüm, zulüm korkusu ya da ciddi zarar karşısında korunabiliyor ise o

¹³³ <https://euaa.europa.eu/sites>, s. 6 (Erişim Tarihi: 11.11.2024).

¹³⁴ BECKER, Md. 16a, KN. 91.

¹³⁵ TIEDEMANN, Paul, Flüchtlingsrecht, Die materiellen und verfahrensrechtlichen Grundlagen, Springer, Berlin, Heidelberg, 2015, s. 52.

kişiye sığınma hakkı tanınmaz. Öyleyse alternatif kaçış imkânı, kişinin menşe ülkesinin bir başka bölgesine kaçıp, sığınma gerekçesini oluşturmayacak şekilde orada yaşayabilmesi durumunda, bu durum sığınma hakkının sınırı şeklinde kabul edilmektedir¹³⁶. Aynı şekilde Alman Sığınma Yasası'nın 3e/1-1 hükmüne göre "bir yabancı, menşe ülkesinin bir bölgesinde zulüm karşısında haklı korkuya maruz kalmıyorsa veya Kanun'un 3d maddesi bağlamında zulüm karşısında korunma yolu mevcutsa", 3e/1-2 hükmüne göre ise "ülkenin kabul edileceği ya da kabul edileceği beklenen bu bölgesinde güven içinde ve yasal olarak seyahat edebiliyor ve yerleşebiliyorsa, sığınma talebi reddedilir ve kendisine mülteci statüsü verilmez. İlgili maddenin 2. fıkrasına göre ise ülkenin bir bölümüne ilişkin 1. fıkradaki şartların kontrolü AB Konseyi'nin 2111/95 EU sayılı Yönergesinin 4. maddesi doğrultusunda yapılır.

SONUÇ

Kişilere uluslararası insan hakları belgelerinde bir yandan sığınma hakkı tanınırken bir yandan da sığınma başvurularının haklı nedenlere dayalı olmadığı düşünülen kişilerin, asıl iltica prosedürüne giriş yapmadan önce, ön izlemeyen geçirilmesi gerektiği kabul edilmektedir. Devletler ilk iltica ülkesi, güvenli üçüncü ülke ve güvenli menşe ülke uygulamaları ile görünüşte sığınma prosedürlerini yeknesaklaştırma ve sistemdeki yığılmaları önlenmeyi amaçlamaktayken esas amacın devletlerin sığınma taleplerini, kendi sınırlarına varmadan engelleme istekleri olduğu ifade edilmektedir. İlk iltica ülkesi ve güvenli üçüncü ülke kavramlarıyla karıştırılmasına rağmen güvenli menşe ülke kavramı, mülteci veya sığınmacı oluşturmayacağı nesnel ve ispatlanabilir şekilde tespit edilmiş olan ülkeyi ifade etmektedir. Güvenli menşe ülke kavramının oluşturulmasındaki temel neden, AB ülkelerinde sığınma arayanların birçoğunun gerçek mülteci olduğundan şüphe duyulması ve dolayısıyla sahte mülteci olduklarının düşünülmesidir.

İlk olarak İsviçre tarafından uygulanan, anayasal düzeyde ise ilk defa Federal Alman Anayasası'nda tanımlanan güvenli menşe ülke konsepti, AB tarafından kabul edilen Londra İlke Kararları ile Avrupa Birliği ülkelerinde de dikkat çekmeye başlanmıştır. Genel Anlamda Ciddi Zulüm Riski Olmayan Ülkeler Hakkında Sonuç Kararına göre güvenli

¹³⁶ BECKER, Md. 16a., KN. 92.

menşe ülke; ülkenin mülteci üreten bir ülke olup olmadığına, geçmiş yıllarda bu ülkeden yapılan sığınma başvurularının kabul oranlarına, ilgili ülkenin insan haklarına saygılı olup olmadığına, uluslararası anlaşmalardan doğan yükümlülüklerini iç hukukuna aktararak yerine getirip getirmediğine, ilgili ülkedeki demokratik kurumların varlığına ve bütün bu sayılan unsurların istikrarlı olmasına bağlı olarak tespit edilecektir. Bir ülke hakkında güvenli olup olmadığına dair karar verebilmek için gerekli olan bilgiler ise diplomatik temsilcilikler, uluslararası ve ulusal sivil toplum örgütleri, basın raporları ve BMMYK’dan elde edilecektir.

AB hukuku kapsamında, Asgari Usul Standartları Yönergesi de hızlandırılmış prosedürün uygulanabileceği durumları listelerken, güvenli bir menşe ülkeden geldiği için başvurusu dayanıksız bulunanların başvurularının incelenmesinin hızlandırılmasını ve/veya başvurunun transit bölgede ya da sınırda tamamlanmasının öngörülebileceğini ifade etmiştir. Almanya’da havaalanlarında hızlandırılmış prosedüre tabi tutulan ve sonuçlar belirleninceye kadar havaalanlarındaki özel alanlarda bekletilen başvurular bu uygulamaya örnek gösterilebilir.

Birleşmiş Milletler, geçerliliği olmayan başvuruların güvenli menşe ülke uygulamasından yola çıkarak hızlandırılmış prosedüre tabi tutulmasını sağlamanın yararlı olabileceğini ancak bu kavramın AB ülkeleri tarafından iltica prosedürüne erişilmesinde bir engel olarak kullanılmasının sakıncaları olduğuna vurgu yapmaktadır.

Türk hukuku açısından bakıldığında YUKK’da güvenli üçüncü ülke ve ilk iltica ülke uygulamaları, kabul edilebilirlik prosedüründe düzenlenmiş buna karşılık güvenli menşe uygulamaları ne mevzuatta düzenlenmiş ne de literatürde ayrıntılı incelenmiştir.

KAYNAKÇA

- ABELL**, Nazaré Albuquerque: "The Comptability of Readmission Agreements with the 1951 Convention relating to the Status of Refugees", *International Journal of Refugee Law*, Vol. 11, No 1., 1999, p. 60-78.
- ACHERMANN** Alberto/**GATTIKER**, Mario: "Safe Third Countries: European Developments", *International Journal of Refugee Law*, Y. 1995, V. 7, No.1, p. 19-38.
- ARIKAN**, Gökçe: Göç Hukukunda Yabancıya Sağlanan Uluslararası, Bölgesel ve Ulusal Koruma, İstanbul 2020.
- ASAR**, Aydoğan: Yabancılar Hukuku (Temel Konular), 7. Baskı, Ankara 2021.
- AYDINLI**, Ogün Erşan: "Güvenli Üçüncü Ülke Uygulamaları: Uygulamanın Dayanakları, Eleştirileri ve Hukukiliği", *ÇÜHFD*, Y. 2020, C. 5, S. 1, s. 223-252.
- BABO**, Markus: *Kirchenasyl Kirchengesetz*, Litt, Münster 2001.
- BECKER**, Ulrich, in **MANGOLDT / KLEIN / STARCK**, GG 1, 6. Auflage, Vahlen, München 2010, Art. 16a Rdnr.
- BLECKMANN**, Albert: *Staatsrecht II, Grundrechte*, 4. Bası, Carl Heymanns, Köln/Berlin/Bonn/München 1997.
- BMMYK** ve Avrupa Komisyonu: Uygulayıcılarından AB İltica Müktesebatına Yönelik Yorumlar, Viyana 2001.
- BYRNE**, Rosemary/ **SHACKNOVE** Andrew: "The Safe Country Notion in European Asylum Law", *Harvard Human Rights Law Journal*, Y. 1996, V. 9, p. 185-226.
- CHORIANOPOULOS**, Birgit: *Asylrecht und Gesetzesvorbehalt in Deutschland und Italien*, Peter Lang, Berlin 1998.
- ÇELİKEL**, Aysel: Yabancılar Hukuku, 19. Baskı, İstanbul 2013.
- ÇİÇEKLİ**, Bülent: Yabancılar ve Mülteci Hukuku, 5. Baskı, Ankara 2007.
- DECKEL**, Doris, *Einwanderungs- und Asylpolitik der Vereinigten Staaten von Amerika, Frankreichs und der Bundesrepublik Deutschland*, Springer, Wiesbaden 2002.

- ECRE** “The Application of the Safe Country of Origin Concept in Europe: An Overview” European Legal Network on Asylum (ELENA), February 2005.
- EL-ENANY**, Nadine: “The Safe Country Concept in European Union Asylum Law: in Safe Hands?”, Cambridge Student Law Review, V. 2, Y. 2006, p. 1-9.
- EPPING**, Volker: Grundrechte, 7. Bası, Springer.
- ERİŞ**, Neslihan: Avrupa Birliği’nde Mültecilerin Hukuki Durumu, Dokuz Eylül Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2007.
- European Council on Refugees and Exiles**: “The Application of the Safe Country of Origin Concept in Europe: An Overview” European Legal Network on Asylum (ELENA), February 2005.
- FRÖHLICH**, Daniel: Das Asylrecht im Rahmen des Unionsrechts, Mohr Siebeck, Tübingen 2011.
- MAABEN** Hans-Georg, Md. 16a, in: GG Grundgesetz Kommentar, Volker Epping/ Christian Hillgruber, (Ed.), Beck, 2. Auflage, München 2013.
- AWAY**, James C: The Rights of Refugees Under International Law, Second Edition, 2021 Cambridge.
- HONG**, Mathias, Asylgrundrecht und Refoulementverbot, Nomos, Bremen 2006.
- ISENSEE**, Josef: Verfassungsrecht als “Politisches Recht, in: Handbuch Des Staats Rechts, B. XII, 3. Bası, 2014 Heidelberg.
- IPSEN**, Jörn: Staatsrecht II (Grundrechte), Luchterhand Neuwied 1997.
- KJAERUM**, Morten: “The Concept of Country of First Asylum”, International Journal Of Refugee Law, V. 4, No. 4, Y. 1992, p. 514-530.
- LESCANO**, Andreas Fischer/HORST, Johan Das Pönalisierungsverbot aus Art. 31 I GFK. Zur Rechtfertigung von Straftaten bei Flüchtlingseinreisen in: ZAR 2011.
- MARTENSON**, Henry/Mc **CARTHY**, John: “Safe Country of Origin Practices in Nine European States”, Journal of Refugee Studies, Oxford University Press, Y. 1998, V. 11, No. 3, p. 304-325.
- NIEHAUS**, Jessica/ **HERKUNFTS**, Sichere-und Drittstaaten– Ergebnisse einer rechtsvergleichenden Analyse er europäischen Asylrichter, ZAR 2017.

- ÖZCAN**, Hüseyin: “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 74. Maddesinin “Güvenli Üçüncü Ülke” Kavramı Bağlamında Genel Değerlendirilmesi”, SÜHFD, Y. 2020, C. 28, S. 2, s. 819-855.
- ÖZCAN**, Hüseyin: Anayasa Hukuku Açısından Sığınma Hakkı, İstanbul 2017.
- ÖZCAN**, Mehmet: Avrupa Birliği Sığınma Hukuku- Ortak Bir Sığınma Hukukunun Ortaya Çıkışı, Ankara 2005.
- ÖZKAN**, Işıl: Göç-İltica ve Sığınma Hukuku, 5. Baskı, Ankara 2023.
- ÖZTÜRK**, Neva Övünç: Mültecinin Hukuki Statüsünün Belirlenmesi, Ankara 2015.
- PARLAK**, Türkan Melis: Avrupa Birliği Göç Hukuku Reformunda Düzensiz Göçmenlerin Statüleri, İstanbul 2022.
- PEKER** Bülent/**SANCAR**, Mithat: Mülteciler ve İltica Hakkı, İstanbul 2001.
- PIEROTH**, Bodo /**SCHLİNK**, Bernhard: Grundrechte Staatsrecht II, 12. Bası, C.F. Müller Verlag, Heidelberg 1996.
- PIEROTH**, Bodo: GG Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland, Beck, München 1997.
- RENNER**, Günter: Was ist vom deutschen Asylrecht geblieben, in: ZAR 1996.
- SACHS**, Michael Verfassungsrecht II Grundrechte, 3. Bası, Springer, Berlin Heidelberg 2017.
- SCHMİDT**, Rorf: Grundrechte, 3. Bası, R.S. Verlag, Grasberg bei Bremen 2001.
- SCHOENEMANN**, Peter, Das deutsche Asylrecht im Licht der europäischen Asylrechtsharmonisierung und des nationalen Asylrechts in Westeuropa NVwZ 1997.
- SELM**, Joanne van: “Access to Procedures: ‘Safe Third Countries’, Safe Countries of Origin’ and ‘Time Limits’”, UNHCR and the Carnegie Endowment for International Peace, Background Paper, 2001.
- SODAN**, Helge, Das Konzept der sicheren Dritt- und Herkunftsstaaten, in DEPENHEUER, Otti/ **GRABENWARTER**, Christoph (Ed.), Der Staat in der Flüchtlingskrise, Ferdinand Schöningh, Paderborn 2016.

ŞAHİN, Yusuf Sidar: Avrupa Birliği Mülteci Hukukunda Üye Devletlerin İltica Başvurusunu Değerlendirme Yetkisinin Çerçevesi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013.

ŞAŞKIN, Osman: Uluslararası Mülteci Hukuku ve Avrupa Birliği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya 2017.

TIEDEMANN, Paul, Flüchtlingsrecht, Die materiellen und verfahrensrechtlichen Grundlagen, Springer, Berlin, Heidelberg, 2015.

TURAN, Yıldırım/**ŞAŞKIN**, Osman: “AB’ye İltica Başvurularının Değerlendirilmesinde Geri Kabul ve Güvenli Üçüncü Ülke Tartışmaları”, PESA International Journal of Social Studies, Y. 2017, C. 3, S. 1, s. 1-47.

WILL, Martin: Art. 16a, in: **SACHS**, Michael (Ed.), Grundgesetz Kommentar, 8. Bası, C.H.Beck, München 2018, KN.6.

YILMAZ, Ejder: Hukuk Sözlüğü, Ankara 2005.

ZİMMERMANN, Andreas/**TAMS**, Christian: Art. 16a, Berliner Kommentar zum Grundgesetz, **FRIAUF**, Karl Heinrich/**HOFLING**, Wolfram (Ed.), Schmid, Berlin 2009.

https://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_asylum_TUR.pdf (Erişim Tarihi: 17.10.2024).

<https://www.udiregelverk.no/rettskilder/udi-retningslinjer/udi-2021-009/udi-2021-009-v1/> (Erişim Tarihi: 17.10.2024).

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:326:0013:0034:EN:PDF> (Erişim Tarihi: 16.5.2024).

<http://www.esiweb.org/pdf/ESI%20%20Yunanistan%20Icin%20Güvenli%20Üçüncü%20Ülke%20Olarak%20Türkiye%20%202017%20Ekim%202015.pdf>. (Erişim tarihi: 21.08.2024).

<https://asylumineurope.org/reports/country/germany/asylum-procedure/the-safe-country-concepts/safe-country-origin/>(Erişim Tarihi: 7.09.2024).

https://asylumineurope.org/reports/country/united-kingdom/asylum-procedure/the-safe-country-concepts/safe-country-origin/#_ftn1 (Erişim Tarihi: 19.8.2024).

- https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-wedo/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/2_eu_safe_countries_of_origin_de.pdf, (Erişim Tarihi: 14.11.2024).
- https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/202212/2022_safe_country_concept_asylum_procedure_EN.pdf (Erişim Tarihi: 15.10.2024).
- https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/Evidence_Assessment_TR.pdf, s. 6 (Erişim Tarihi: 11.11.2024).
- <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/HTML/?uri=LEGIS-SUM:l33102&from=BG>, 20.12.2018 (Erişim Tarihi: 24.8.2024).
- <https://multeci.org.tr/mense-ulke-bilgi-notlari/> (Erişim Tarihi: 10.10.2024).
- <https://www.ab.gov.tr/302.html>.
- <https://www.bamf.de/DE/Themen/AsylFluechtlingsschutz/Sonderverfahren/SichereHerkunftsstaaten/sichereherkunftsstaaten-node.html> (Erişim Tarihi: 17.12.2024).
- <https://www.bpb.de/nachschlagen/lexika/270631/sichere-drittstaaten> (Erişim tarihi: 11.01.2024).
- <https://www.bpb.de/politik/hintergrund-aktuell/160780/asylkompromiss-24-05-2013> (Erişim Tarihi: 23.12.2024).
- https://www.europarl.europa.eu/workingpapers/libe/pdf/108_en.pdf (Erişim Tarihi: 19.8.2024).
- https://www.europarl.europa.eu/workingpapers/libe/pdf/108_en.pdf, s. 18 (Erişim Tarihi: 25.8.2024).
- https://www.gesetze-im-internet.de/asylvfg_1992/BJNR111260992.html (Erişim Tarihi: 22.09.2024).
- https://www.gesetze-im-internet.de/asylvfg_1992/BJNR111260992.html (Erişim Tarihi: 5.09.2024).
- <https://www.legislation.gov.uk/eudr/2005/85/contents#> (Erişim Tarihi: 15.10.2024).
- <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/41/section/94> (Erişim Tarihi: 18.8.2024).
- <https://www.refworld.org/docid/3f86c6ee4.html> (Erişim Tarihi: 15.10.2024).

<https://www.refworld.org/docid/3f86c6ee4.html> (Erişim Tarihi: 25.9.2024).

<https://www.servat.unibe.ch/Dfr/bv076143.html> (Erişim Tarihi: 22.7.2024).

<https://www.servat.unibe.ch/Dfr/bv094115.html>, KN 65 (Erişim Tarihi: 5.9.2024).

<https://www.unhcr.org/sites/default/files/legacy-pdf/3b83c8e74.pdf> (Erişim Tarihi: 20.6.2024).

https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf (Erişim Tarihi: 20.6.2024).

UNHCR: “Asylum Process (Fair and Efficient Asylum Procedures)”, Global Consultations on International Protections 2nd Meeting, EC/GC/01/12, 31 May 2001 (Erişim Tarihi: 11.11.2024).

UNHCR: UNHCR Position Relating to the Resolution on Safe Countries of Origin, London, 30 November – 1 December 1992. <http://www.unhcr.org/protect/PROTECTION/43662e712.pdf> (Erişim Tarihi: 29.10.2024).

Court of Appeal, MD (Gambia) v Secretary of State for the Home Department [2011] EWCA Civ 121.